

NACIONALINĖ MOKYKLŲ
VERTINIMO AGENTŪRA

Lietuvos tautinių mažumų švietimo būklės analizė

2018

Lietuvos tautinių mažumų švietimo būklės analizė

NMVA Švietimo
politikos analizės
skyrius

2018

ANALIZĘ RENGĖ

Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros
Švietimo politikos analizės skyrius:

Evaldas Bakonis, dr. Sandra Balevičienė, Asta Gražytė-Skominienė, Jolanta Jevsejevienė,
dr. Albinas Kalvaitis, dr. Svajonė Mikėnė, Laima Paurienė, dr. Rima Zablackė

ŠVIETIMO DUOMENIS, INFORMACIJĄ TEIKĖ IR KONSULTAVO

Švietimo ir mokslo ministerija:
Rita Dukynaitė, Stanislava Strolaitė

Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra:
Edita Gailiūtė

Nacionalinis egzaminų centras:
dr. Pranas Gudynas,

Ugdymo plėtotės centras:
Edita Sederevičiūtė

Švietimo informacinių technologijų centras:
Eduardas Daujotis, Laura Lipkevičienė

Švietimo aprūpinimo centras:
Nijolė Kalasauskienė

T

IVADAS 4

U

Kaip teisinė bazė reglamentuoja tautinių mažumų švietimą Lietuvoje? 5

R

Kaip užtikrinamas švietimo prieinamumas tautinėms mažumoms? 7

I

Kaip finansiškai aprūpinamos tautinių mažumų mokyklos? 14

N

Kaip tautinių mažumų mokyklos aprūpintos mokymo priemonėmis? 17

Y

Kokio dydžio klasės formuojamos tautinių mažumų mokyklose? 20

S

Kiek mokytojų dirba ir kiek mokinių tenka vienam mokytojui tautinių mažumų mokyklose? 22

Kokie pedagogai dirba tautinių mažumų mokyklose? 24

Kiek šiuolaikiškas ugdymo(si) procesas tautinių mažumų mokyklose? 29

Kaip ugdymo plane atsižvelgiama į tautinę mokinių tapatybę? 31

Kokie tautinių mažumų mokinių ugdymosi rezultatai? 32

IŠVADOS 40

Šaltiniai 41

IVADAS

Atsižvelgdama į praeityje susiklosčiusias tradicijas, Lietuvos Respublika iš karto po Nepriklausomybės atkūrimo apsisprendė išsaugoti mokyklas tautinių mažumų mokomosiomis kalbomis. Mūsų valstybė užsibrėžė remti tautinių mažumų siekį palaikyti bei išsaugoti tautinę ir kultūrinę tapatybę Lietuvos visuomenėje, o kartu – sėkmingai integruotis į visuomeninį ir politinį gyvenimą. Tautinių mažumų švietimą įteisino ne tik nacionaliniai, bet ir tarptautiniai tautinių mažumų apsaugai, jų švietimui skirti dokumentai.

Tačiau šalis, nors ir vadovaudamosi tais pačiais dokumentais, savo tautinių mažumų politiką formuoja nevienodai. Lietuvos tautinių mažumų švietimo politika buvo ir yra vertinama kaip viena liberaliausių Europoje. Mokyklos tautinių mažumų mokomosiomis kalbomis tapo visos švietimo sistemos Lietuvoje integralia dalimi. Kai kurioms tautinėms mažumoms buvo sudaryta galimybė savo gimtosiomis kalbomis mokytis nuo ikimokyklinio ugdymo pakopos iki pat universitetinių studijų. Todėl net patys lenkų tautinės mažumos atstovai yra pažymėję, kad lenkų tautinei mažumai Lietuvoje yra suteiktos geriausios sąlygos, lyginant su lenkų tautinės mažumos padėtimi kitose šalyse.

Kita vertus, ilgainiui buvo pastebėta, kad mokyklose tautinės mažumos mokomąja kalba kai kuriais aspektais atsiliekama nuo mokyklų lietuvių mokomąja kalba. Ypač tai susiję su valstybinės kalbos mokymo(si) kokybe ir rezultatais. Tai galėjo būti kliūtis kai kuriems aukštojo išsilavinimo siekiantiems tų mokyklų abiturientams. Lietuvos politikai, švietimo administratoriai, reaguodami į besiklostančią situaciją, nuo 2011 metų palengva keitė valstybinės kalbos mokymo(si) nuostatas.

Dabartiniu laiku, keičiantis šalies demografinėi padėčiai, kuriant, periodiškai atnaujinant švietimo strategines kryptis, vertinamos galimybės, reikalingos kokybiškam tautinių mažumų švietimui. Norint aiškiau suprasti tautinių mažumų švietimo būklę, planuoti būtinus sprendimus, reikalinga duomenimis grįsta analizė. Tai yra vienas iš motyvų, paskatinęs Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros Švietimo politikos analizės skyrių imtis rengti šią apžvalgą.

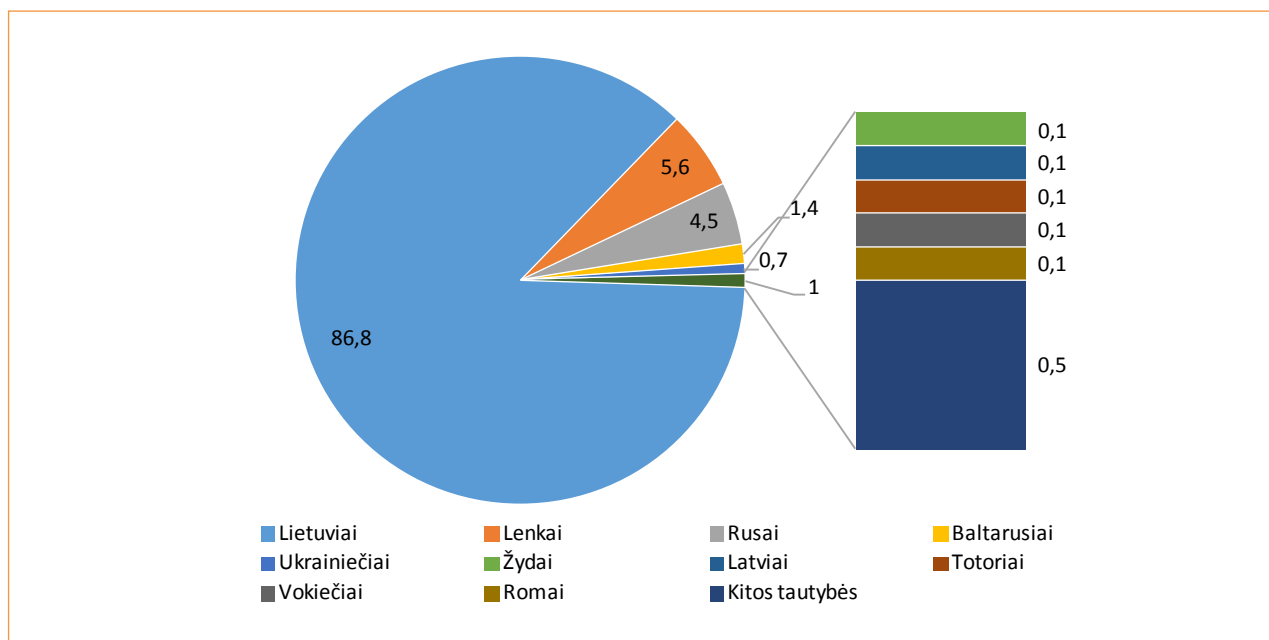
Kitas motyvas – skiriama daugiau dėmesio tautinių mažumų švietimo klausimams tarptautiniu lygiu. 2018 m. vasarą susitikę Lietuvos ir Lenkijos švietimo vadovai patvirtino siekį, kad būtina sudaryti tautinių mažumų mokyklų mokiniams kuo geresnes sąlygas įgyti kokybišką išsilavinimą. Ši apžvalga – bandymas atlikti pagrindinius iššūkius lemiančių priežasčių analizę, kuria remdamiesi švietimo politikai ir ekspertai galėtų planuoti konkrečius veiksmus.

Šios analizės paskirtis – apžvelgti tautinių mažumų ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo būklę Lietuvoje ir pastarųjų penkerių metų jos kaitą, atsižvelgiant į tautinių mažumų ugdymui keliamus tikslus, išryškinant esmines tendencijas, patiriamus sunkumus ir sėkmę.

Kaip teisinė bazė reglamentuoja tautinių mažumų švietimą Lietuvoje?

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2018 m. beveik 14 proc. nuolatinių Lietuvos gyventojų priklausė įvairioms tautinėms mažumoms. Gausiausios Lietuvoje gyvenančios tautinės mažumos yra lenkų (157,7 tūkst.) ir rusų (127,8 tūkst.). Baltarusių, ukrainiečių, žydų, latvių, totorių, vokiečių, romų ir kitų tautybių gyventojai sudaro apie 3 proc. visų Lietuvos gyventojų (1 pav.). Per pastaruosius 5 metus šalyje šiek tiek sumažėjo tik rusų tautybės nuolatinių gyventojų, kitų tautinių mažumų dalis, palyginti su bendru nuolatinių gyventojų skaičiumi, liko nepakitusi.

1 pav. Lietuvos gyventojai pagal tautybę, dalis proc., 2018 m.

Duomenų šaltinis: LSD

Tautinių mažumų apsauga šalyje užtikrinama remiantis tarptautine ir nacionaline teise. 2000 m. Lietuva ratifikavo *Europos Tarybos tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvenciją* (1995), kuria įsipareigojo imtis reikiamų priemonių visapusiškai ir veiksmingai tautinių mažumų ir tautinės daugumos asmenų lygybei skatinti visose ekonominio, socialinio, politinio ir kultūrinio gyvenimo srityse.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos (1992) 29 straipsnis įtvirtina nuostatą, kad žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų. 45 straipsnis nustato, kad „piliečių tautinės bendrijos savo tautinės kultūros reikalus, švietimą, labdarą, savitarpio pagalbą tvarko savarankiškai“.

Iki 2010 m. tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teises ir laisves reglamentavo dar 1989 m. priimtas ir 1991 m. papildytas ir pakeistas *Tautinių mažumų įstatymas*. Tačiau 2010 m. Seimo nutarimu jis nustojo galioti. Šiuo metu Lietuvos Respublikos Seime registruotas naujas *Tautinių mažumų įstatymo projektas*.

Įgyvendindama savo tarptautinius ir nacionalinius įsipareigojimus tautinių mažumų apsaugos srityje, Lietuvos Respublika sudaro sąlygas tautinėms mažumoms mokytis gimtąja nevalstybine kalba ir mokytis gimtosios kalbos, dalyvauti ir neformaliojo vaikų švietimo veiklose gimtąja kalba. Kai kurios tautinės mažumos savo gimtąja kalba gali mokytis nuo ikimokyklinio ugdymo iki aukštojo mokslo lygmens.

1 lentelė. Tautinių mažumų švietimą reglamentuojantys teisės aktai

<i>Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (2011)</i>	pagal bendruomenės prašymą savivaldybė laiduoja mokymąsi tautinės mažumos kalba arba tautinės mažumos kalbos bendrojo ugdymo ir neformaliojo švietimo mokyklose įteisintas tautinės mažumos kalbos mokymas arba mokymas tautinės mažumos kalba tautinės mažumos turi teisę steigti šeštadienines ir sekmadienines tautinių mažumų mokyklas
<i>Tautinių mažumų švietimo nuostatos (2002)</i>	apibrėžiama Lietuvos tautinėms mažumoms priklausančių asmenų iki 18 metų amžiaus švietimo principai, tautinių mažumų specifinių švietimo poreikių tenkinimo galimybės
<i>Šeštadieninės ir sekmadieninės tautinių mažumų mokyklos samprata (2004)</i>	apibrėžiama šeštadieninės ir sekmadieninės tautinių mažumų mokyklos statusas, paskirtis ir veiklos pagrindai
<i>Lietuvos lenkų tautinės mažumos švietimo raidos strategija (2005)</i>	apibrėžiama lenkų tautinės mažumos mokinių tėvų teisė parinkti savo vaikams ikimokyklinę įstaigą ar bendrojo ugdymo mokyklą lenkų mokomąja kalba
<i>Ugdymo lietuvių kalba bendrojo ugdymo ir neformaliojo švietimo mokykloje tvarkos aprašas (2011)</i>	reglamentuojama bendrojo ugdymo ir neformaliojo švietimo mokyklų, kuriose įteisintas mokymas tautinės mažumos kalbos arba mokymas tautinės mažumos kalba, dalies ugdymo proceso organizavimas lietuvių kalba

Toliau šioje tautinių mažumų švietimo būklės analizėje pateikiami duomenys apie gausiausių Lietuvos tautinių mažumų – lenkų ir rusų – švietimo ypatumus. Mokiniai grupuojami pagal mokomąją kalbą. Tačiau ten, kur apžvelgiama mokyklų būklė, jos skirstomos į mokyklas lenkų mokomąja kalba, rusų mokomąja kalba, lietuvių mokomąja kalba ir įvairiakalbes¹. Į pastarąją grupę pakliūva visos mokyklos, kuriose mokoma keliomis kalbomis ir bent viena jų yra tautinės mažumos kalba. Siekiant užtikrinti duomenų apie besimokančiuosius baltarusių kalba konfidencialumą mokyklos ir asmens lygmeniu, mokykla mokomąja baltarusių kalba priskirta įvairiakalbių mokyklų grupei.

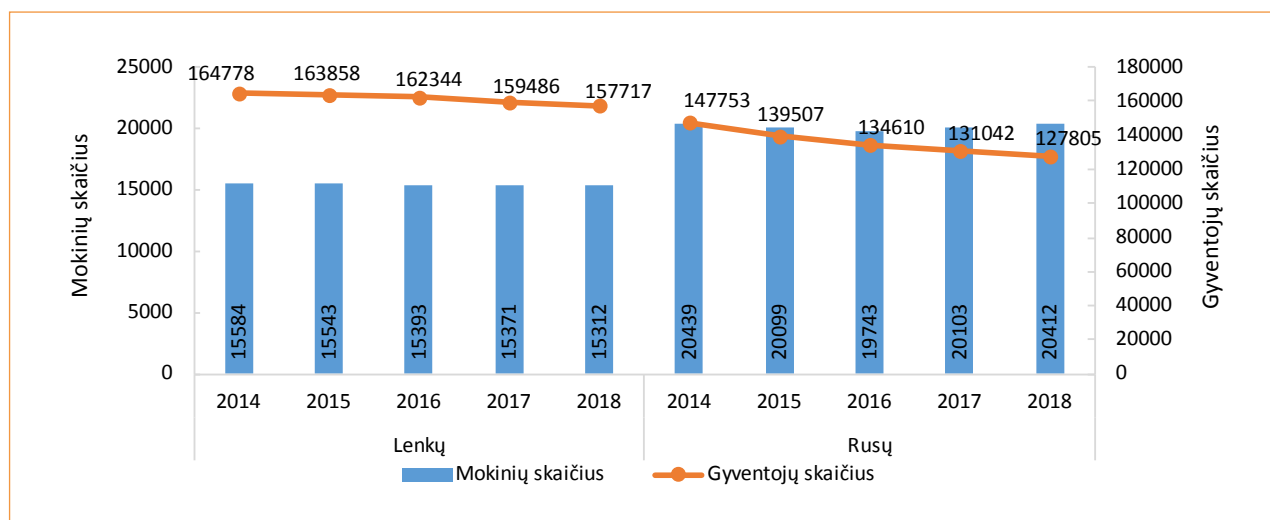
¹ Įvairiakalbės ugdymo įstaigos ar mokyklos – tai dvikalbės, trikalbės įstaigos ar mokyklos, kuriose bent viena iš mokomųjų kalbų – lenkų arba rusų, taip pat mokykla baltarusių kalba.

Kaip užtikrinamas švietimo prieinamumas tautinėms mažumoms?

Atsižvelgiant į valstybės gyventojų tautinę sudėtį, kitus demografinius, socialinius, ekonominius ir politinius veiksnius, formuojamas mokyklų tinklas. Tautinių mažumų gausiau gyvenamuose rajonuose, turinčiuose pakankamai ikimokyklinio, priešmokyklinio ir mokyklinio amžiaus vaikų, savivaldybės steigia ugdymo įstaigas, vykdančias ugdymo programas tų tautinių mažumų kalba. Ten, kur vienos tautinės mažumos vaikų skaičius per mažas steigti ugdymo įstaigą, kur tautinė sudėtis yra gana mišri, savivaldybės steigia įvairiakalbes mokyklas, kuriose ugdymas vyksta keliomis kalbomis.

Teise mokytis tautinės mažumos kalba 2018 m. Lietuvoje naudojosi 36 tūkst. ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo mokinių (2 pav.). Iš jų daugiau kaip 20 tūkst. mokėsi rusų, daugiau kaip 15 tūkst. lenkų, 233 baltarusių ir 42 idiš (tik ikimokyklinio ugdymo įstaigose) kalbomis. Nuo 2014 iki 2018 m. besimokančiųjų tautinės mažumos kalba skaičius mažėjo, nors ir ne taip sparčiai, kaip mažėjo apskritai Lietuvos ugdytinių skaičius: bendras ugdytinių skaičius šalyje sumažėjo 3 proc., o besimokančiųjų tautinės mažumos kalba – 0,6 proc.

2 pav. Mokinių pagal mokomąją kalbą ir gyventojų pagal tautybę skaičiaus kaita

Duomenų šaltinis: LSD, ŠVIS

Ikimokyklinio ugdymo įstaigas lenkų mokomąja kalba lankančių vaikų skaičius nuo 2013 m. iki 2017 m. išaugo beveik visose savivaldybėse, o rusų mokomąja kalba – vienoje išaugo, kitose sumažėjo (2 lent.). Bendrojo ugdymo mokinių lenkų kalba skaičius beveik visose savivaldybėse sumažėjo, rusų kalba besimokančiųjų skaičius išaugo 4-iose savivaldybėse. Trijose savivaldybėse neliko mokinių tautinių mažumų kalbomis. Mokykloje Vilniuje baltarusių mokomąja kalba mokinių padaugėjo nuo 180 iki 213.

2 lentelė. Vaikų ar mokinių, besimokančių tautinių mažumų kalbomis, skaičius savivaldybėse

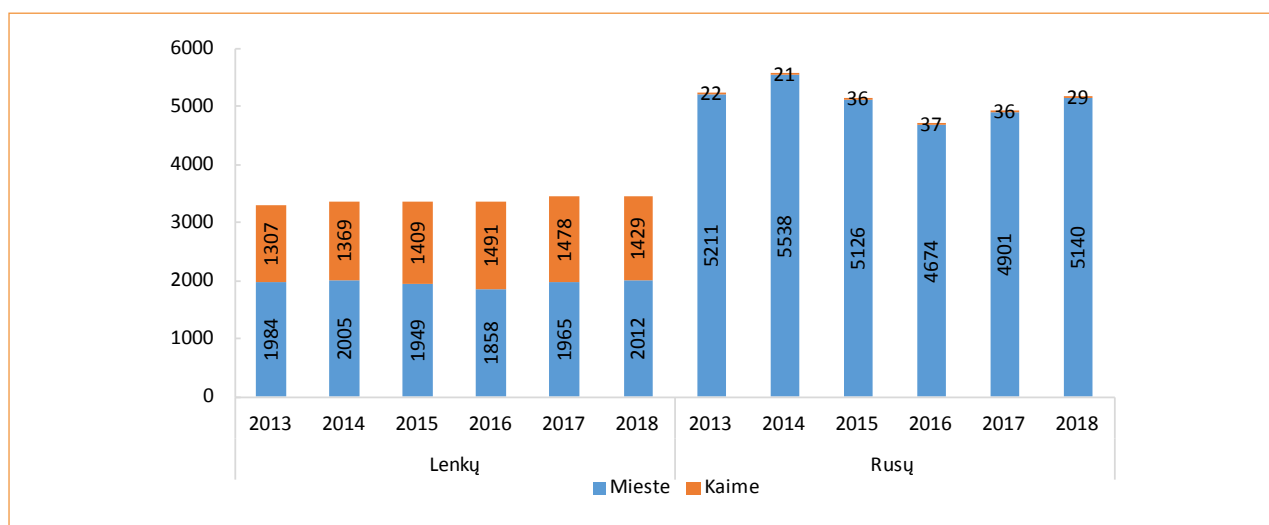
	Išimokyklinis ugdymas				Bendras ugdymas			
	Lenkų k.		Rusų k.		Lenkų k.		Rusų k.	
	2013	2017	2013	2017	2013	2017	2013	2017
Jonavos r.							5	
Kauno m.			95	141			446	590
Klaipėdos m.			1222	1164			2896	3071
Klaipėdos r.						2		
Mažeikių r.							68	
Panevėžio m.							17	
Šalčininkų r.	696	716	10	16	2410	2262	279	244
Šiaulių m.							112	39
Širvintų r.	6	4			22	37		
Švenčionių r.	24	22	40	39	263	166	329	205
Trakų r.	111	122	50	46	587	528	210	176
Vilniaus m.	1292	1300	3214	2969	4729	4658	8795	9274
Vilniaus r.	1162	1279	44	64	4443	4275	283	363
Visagino			558	498			1330	1204

Duomenų šaltinis: ŠVIS

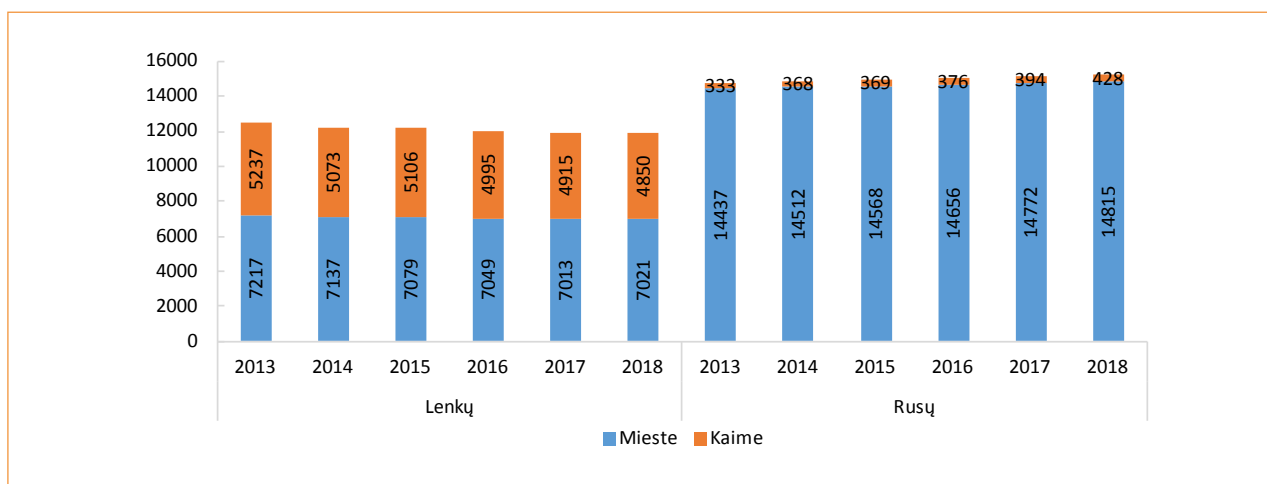
Per pastaruosius penkerius metus vaikų, ugdomų nevalstybine kalba, skaičius ikimokyklinio ugdymo įstaigose padidėjo apie 1,5 proc. (3 pav.). Vaikų, ugdomų lenkų kalba, padaugėjo, nors įstaigų sumažėjo, vaikų rusų ugdomąja kalba sumažėjo, sumažėjo ir įstaigų skaičius.

Per tą patį laikotarpį mokinių, besimokančių bendrojo ugdymo mokyklose tautinių mažumų mokomosiomis kalbomis, skaičius taip pat keitėsi nežymiai: besimokančių lenkų kalba sumažėjo 4,7 proc., besimokančių rusų kalba dalis padidėjo 3,2 proc. (4 pav.). Kasmet didėja ir besimokančių baltarusių kalba skaičius – nuo 180 mokinių 2013 m. iki 232 mokinių 2018 m.

3 pav. Vaikų skaičius ikimokyklinio ugdymo įstaigose pagal ugdomąją kalbą mieste ir kaime

Duomenų šaltinis: ŠVIS

4 pav. Bendrojo ugdymo mokyklų mokinių skaičius pagal mokomąją kalbą mieste ir kaime

Duomenų šaltinis: ŠVIS

Sumažėjus tautinių mažumų kalbomis besimokančių mokinių skaičiui, per penkerius metus sumažėjo 19 bendrojo ugdymo mokyklų, kuriose mokomoji kalba lenkų, rusų arba kelios kalbos (3 lent.). Palyginimui: per penkerius metus bendrojo ugdymo mokyklų skaičius Lietuvoje sumažėjo nuo 1202 iki 1125. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų tik lenkų ir rusų mokomosiomis kalbomis skaičius taip pat sumažėjo, tačiau padidėjo įvairiakalbių įstaigų skaičius.

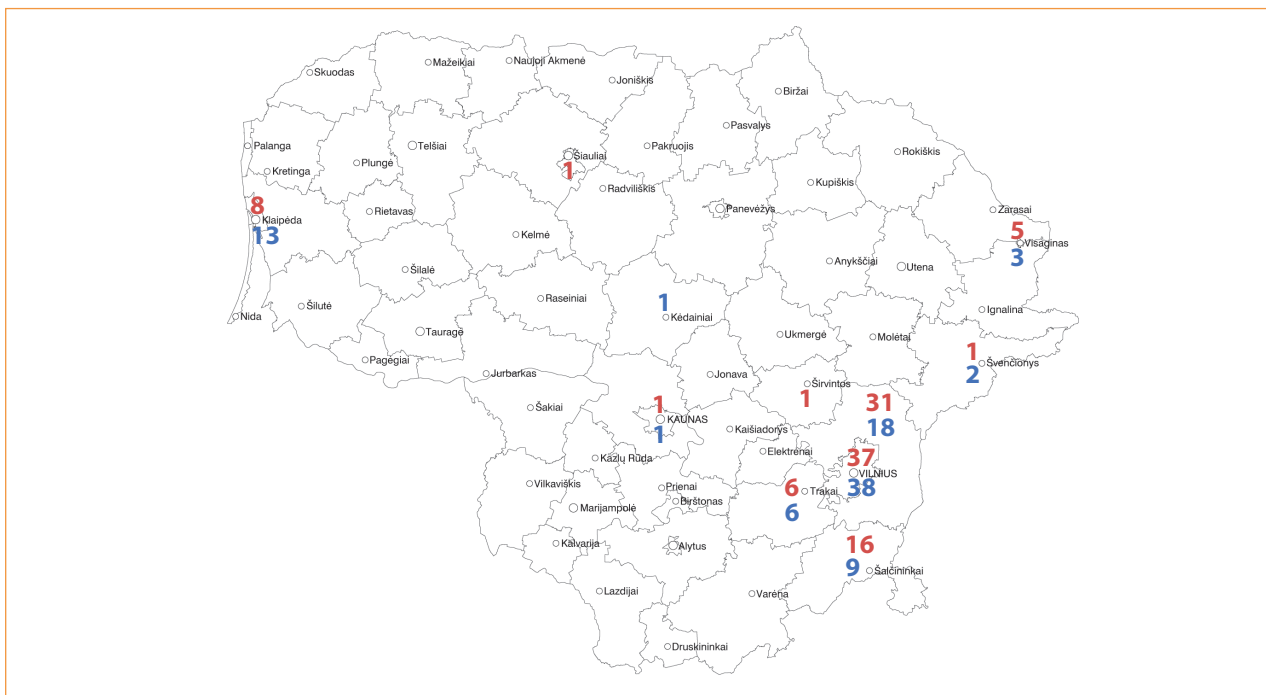
3 lentelė. Ikimokyklinio ugdymo (IU) įstaigų ir bendrojo ugdymo (BU) mokyklų tautinių mažumų mokomosiomis kalbomis skaičius

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
IU įstaigos	88	90	92	92	90	91
Rusų k.	17	17	16	16	17	12
Lenkų k.	9	8	8	8	8	7
Įvairiomis k.	62	65	68	68	65	72
BU mokyklos	126	120	120	118	114	107
Rusų k.	33	32	34	29	28	27
Lenkų k.	53	51	52	52	50	49
Įvairiomis k.	40	37	34	37	36	31

Duomenų šaltinis: ŠVIS

Tankiausias ikimokyklinio ugdymo įstaigų ir bendrojo ugdymo mokyklų, kuriose mokoma tautinių mažumų kalbomis, tinklas susiklostė Pietryčių Lietuvoje, kur gyvena gausiausios Lietuvos tautinių mažumų grupės – rusų ir lenkų (5 pav.).

5 pav. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos ir bendrojo ugdymo mokyklos pagal tautinių mažumų mokomąją kalbą (arba kelias kalbas) 2018 m.

Mėlyna spalva – ikimokyklinio ugdymo įstaigos; raudona spalva – bendrojo ugdymo mokyklos

Duomenų šaltinis: ŠVIS

Ikimokyklinio ugdymo įstaigų tautinių mažumų kalbomis yra 9-iose savivaldybėse (4 lent.). Ikimokyklinio ugdymo įstaigų lenkų ugdomąja kalba daugiausia Vilniaus, Šalčininkų ir Trakų rajonuose. Įstaigų rusų ugdomąja kalba daugiausia Vilniuje ir Klaipėdoje. Daugiau įstaigų yra įvairiakalbių, taip sudaromos palankesnės sąlygos rinktis ugdymo įstaigą tautinių mažumų ugdomąja kalba. Kadangi šių įstaigų skaičius per pastaruosius metus išaugo, galima teigti, kad yra gerinamos sąlygos pasirinkti norimą ugdymo įstaigą.

4 lentelė. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos pagal ugdomąsias kalbas savivaldybėse 2018–2019 m. m.

	Rusų k.	Lenkų k.	Lietuvių ir rusų k.	Lietuvių ir lenkų k.	Rusų ir lenkų k.	Lietuvių, rusų ir lenkų k.	Iš viso
Kauno m.			1				1
Kėdainių r.			1				1
Klaipėdos m.	4		9				13
Šalčininkų r.		3		6			9
Švenčionių r.			1			1	2
Trakų r.				5		1	6
Vilniaus m.	5	1	13	2	5	12	38
Vilniaus r.		3		13		2	18
Visagino	3						3
Iš viso	12	7	25	26	5	16	91

Duomenų šaltinis: ŠVIS

Bendrojo ugdymo mokyklų tautinių mažumų mokomosiomis kalbomis yra 10-tyje savivaldybių (5 lent.). Bendrojo ugdymo mokyklų mokomosiomis tautinių mažumų kalbomis tinkle yra įvairių tipų ir paskirčių mokyklų, vykdančių ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas: 9 pradinės (visos darželiai-mokyklos), 8 progimnazijos, 34 pagrindinės mokyklos (iš jų 5 specialiosios mokyklos, 4 daugiafunkciai centrai, 2 profesinio mokymo įstaigos) ir 56 gimnazijos (48 iš jų ilgosios, 1 suaugusiųjų mokymo centras). Galima teigti, kad mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo programas, įvairovė yra gana didelė. Ilgosios gimnazijos kompensuoja tam tikrų tipų mokyklų nebuvimą rajonuose.

5 lentelė. Bendrojo ugdymo mokyklos pagal mokomąsias kalbas savivaldybėse 2018–2019 m. m. (duomenys preliminarūs)

	Rusų k.	Lenkų k.	Lietuvių ir rusų k.	Lietuvių ir lenkų k.	Rusų ir lenkų k.	Lietuvių, rusų ir lenkų k.	Baltarusių k.
Vilniaus m.							
Pradinės	4	3					
Progimnazijos	1	1					
Pagrindinės	5	1	2		2	2	
Gimnazijos	5	4	2		2	2	1
Vilniaus r.							
Pradinės		1		1			
Pagrindinės		10		1			
Gimnazijos	1	11		3	2	1	
Šalčininkų r.							
Pagrindinės	1	6					
Gimnazijos	1	8					
Trakų r.							
Pagrindinės		1					
Gimnazijos	1	3		1			
Visagino sav.							
Progimnazijos	2						
Pagrindinės			1				
Gimnazijos			2				
Klaipėdos m.							
Progimnazijos	4						
Pagrindinės			2				
Gimnazijos	2						
Kauno m.							
Gimnazijos			1				
Šiaulių m.							
Gimnazijos			1				
Širvintų r.							
Pagrindinės				1			
Švenčionių r.							
Gimnazijos					1		
Iš viso	27	49	11	7	7	5	1

Duomenų šaltinis: ŠVIS

Neformaliojo vaikų švietimo galimybės

Tautinių mažumų vaikams sudarytos sąlygos lankyti ir neformaliojo vaikų švietimo programas tautinių mažumų kalba. Neformalusis švietimas sudaro palankias sąlygas integruotis tautinėms mažumoms į šalies gyvenimą, edukacinę, kultūrinę ir kt. veiklą. O mokyklos, kuriose sudaromos sąlygos pagal neformaliojo švietimo programas mokytis tautinių mažumų kalba, tas galimybes dar praplečia. Po 2015 m., kai buvo įvestas neformaliojo vaikų švietimo krepšelis, mokyklų tautinių mažumų kalbomis padaugėjo dvigubai, taip pat daugiau nei du kartus padaugėjo mokinių, dalyvaujančių įvairiose jų programose.

2018 m. šalyje veikė 20 įvairiakalbių neformaliojo vaikų švietimo mokyklų, kurias lankė 5 320 mokinių (6 lent.). Šių neformaliojo vaikų švietimo mokyklų Vilniaus mieste veikė 12, Vilniaus rajone 1, Šalčininkų rajone 4, Visagine 3.

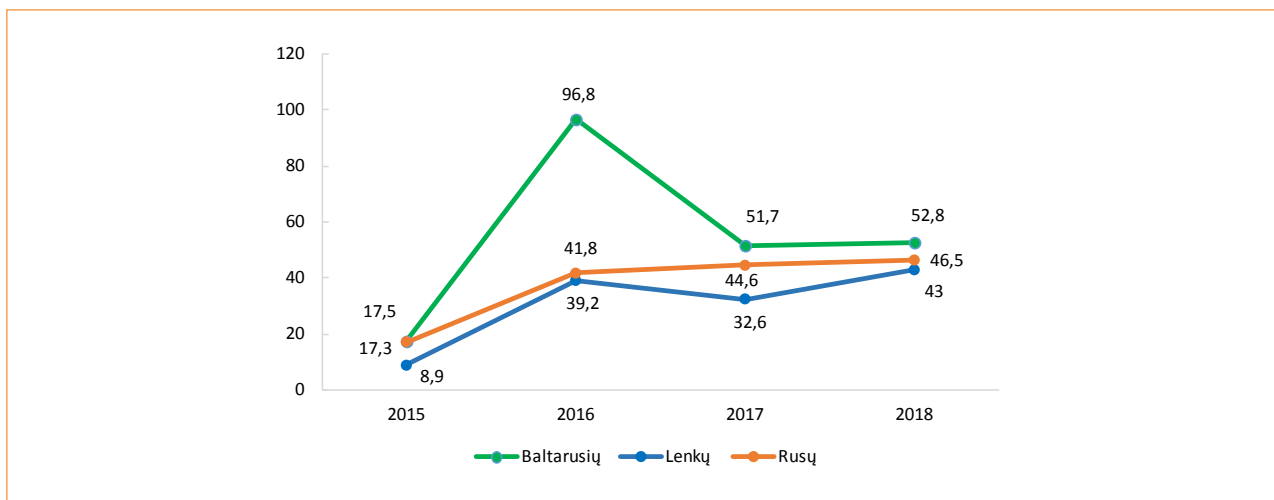
6 lentelė. Formalųjį švietimą papildančio ugdymo mokyklos ir neformaliojo vaikų švietimo mokyklos tautinių mažumų kalbomis (arba kartu su valstybine lietuvių kalba) ir vaikų skaičius jose

	Mokyklų skaičius	Lenkų k.	Rusų k.	Lietuvių ir lenkų k.	Lietuvių ir rusų k.	Lietuvių, rusų ir lenkų k.	Mokinių skaičius
2015	10	1	1		6	2	2259
2016	20	1	1	2	8	8	4488
2017	19			2	9	8	4213
2018	20			2	9	9	5320

Duomenų šaltinis: ŠVIS

Iš viso šalyje mokinių, besimokančių tautinių mažumų kalbomis ir dalyvaujančių neformaliojo vaikų švietimo programose, dalis nuo 2015 m. padidėjo daugiau nei du su puse karto. Lenkų kalba visuose lygmenyse besimokančių ir dalyvaujančių neformaliojo švietimo programose mokinių dalis padidėjo beveik penkis kartus, rusų kalba besimokančių – beveik tris kartus, baltarusių – 3 kartus (6 pav.).

6 pav. Bendrojo ugdymo mokyklose tautinių mažumų kalbomis besimokančių mokinių, dalyvaujančių neformaliojo vaikų švietimo programose, dalis proc.

Duomenų šaltinis: ŠVIS

Daugiausia neformaliojo švietimo programose dalyvauja pradinio ugdymo programų mokiniai, kiek mažiau – pagrindinio, mažiausiai – vidurinio. Tačiau visų programų mokinių dalyvavimo neformaliojo vaikų švietimo programose mastai per trejus pastaruosius metus išaugo (7 lent.). Gali būti, kad vidurinio ugdymo programų mokiniai turi mažiau laiko popamokinėms veikloms.

7 lentelė. Bendrojo ugdymo mokyklų ugdymo programų mokinių, besimokančių tautinių mažumų kalbomis ir dalyvaujančių neformaliojo vaikų švietimo programose, dalis proc.

	Pradinis ugdymas			Pagrindinis ugdymas			Vidurinis ugdymas		
	Lenkų	Rusų	Baltarusių	Lenkų	Rusų	Baltarusių	Lenkų	Rusų	Baltarusių
2015	14,5	20,3	29,6	7	17,41	14,1	2,96	7,8	4
2016	47,2	47,5	100	37,3	41,31	98,9	27,5	25,9	83,9
2017	36,6	48,6	78,9	33,9	44,6	48	19,1	31,2	5,9
2018	50,5	52,4	56	42	45,7	58,6	27,5	30,5	21,4

Duomenų šaltinis: ŠVIS

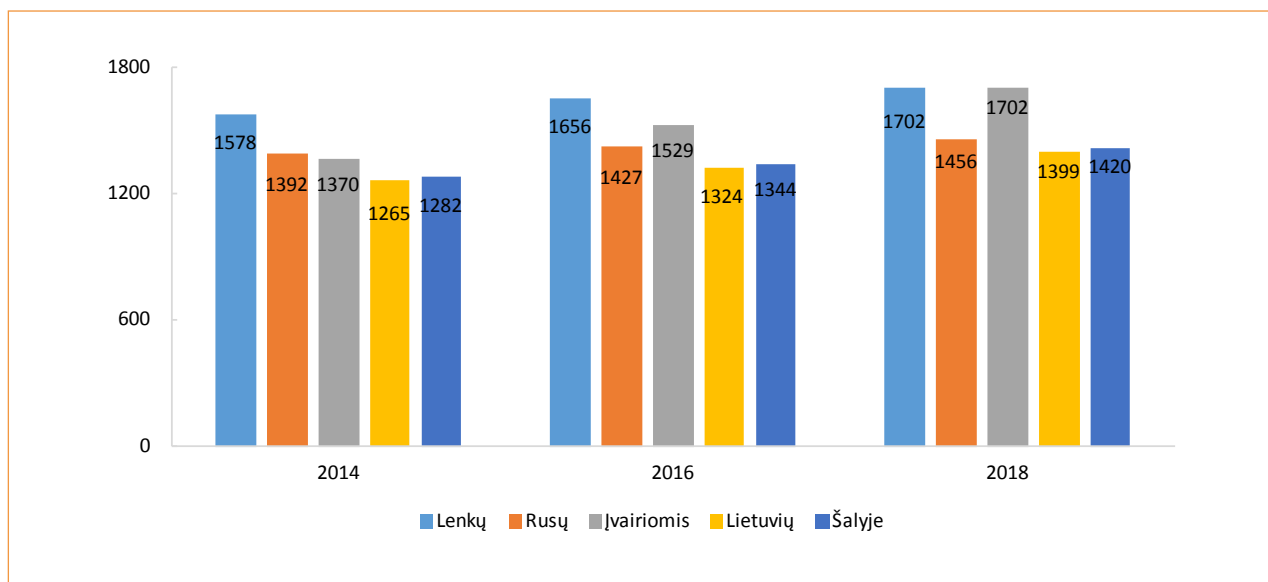
Kaip finansiškai aprūpinamos tautinių mažumų mokyklos?

Galima skirti tokius Lietuvoje veikiančių bendrojo ugdymo mokyklų veiklos finansavimo šaltinius:

- 1) iš valstybės biudžeto skiriamos mokinio krepšelio (nuo 2018 m. rugsėjo 1-osios – klasės krepšelio) lėšos ir kitos tikslinės dotacijos;
- 2) ūkio lėšos, kurias dažniausiai kaip bendrojo ugdymo mokyklų steigėjos skiria savivaldybės;
- 3) ugdymo įstaigoms gyventojų skiriama 2 proc. sumokėtų mokesčių parama, jeigu šios įstaigos yra užsiregistravusios kaip paramos ir labdaros gavėjos;
- 4) kitą juridinių ir fizinių asmenų skiriama parama;
- 5) už mokyklos teikiamas paslaugas (pavyzdžiui, mokyklos patalpų nuomą) gautos pajamos.

Lietuvos mokinio krepšelio (nuo 2018 m. rugsėjo 1-osios – klasės krepšelio), iš kurio finansuojamos visos su ugdymu susijusios mokyklų išlaidos, metodika tautinių mažumų mokykloms numato 20 proc. didesnę finansavimą. Taip pat geriau finansuojamos ir kaime veikiančios bendrojo ugdymo mokyklos. Surinkti duomenys patvirtina, kad ši valstybės nuostata yra nuosekliai įgyvendinama – skaičiuojant vienam mokiniui, mokyklos lenkų mokomąją kalbą, kurios yra dažniau įsikūrusios kaimo vietovėse, gauna daugiausia mokinio krepšelio lėšų. Mokykloms rusų mokomąją kalbą, skaičiuojant vienam mokiniui, skiriama mažiau lėšų nei mokykloms lenkų mokomąją kalbą, bet daugiau nei mokykloms lietuvių mokomąją kalbą (7 pav.).

7 pav. Metų pradžioje savivaldybės biudžete mokykloms skirtos mokinio krepšelio lėšos (Eur), skaičiuojant vienam mokiniui, pagal mokomąją kalbą

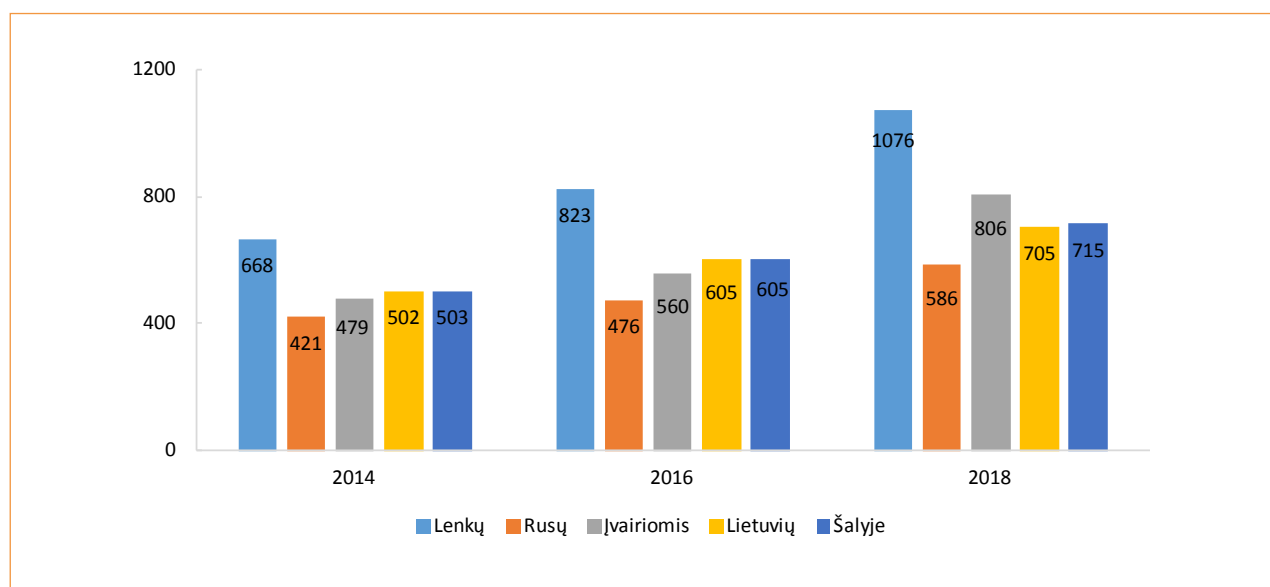

Duomenų šaltinis: NMVA

Steigėjų (paprastai savivaldybių) bendrojo ugdymo mokykloms skiriamos ūkio lėšos, kurios naudojamos ugdymo aplinkai užtikrinti, skaičiuojant vienam mokiniui, didžiausios mokyklose lenkų mokomąja kalba, o mažiausios – mokyklose rusų mokomąja kalba (8 pav.). Tokia padėtis aiškinama tuo, kad miesto mokykloms (o mokyklos rusų mokomąja kalba veikia daugiausia miestuose), skaičiuojant vienam mokiniui, yra būtinos mažesnės ūkio lėšos nei kaimo mokykloms. Daug mokyklų lenkų mokomąja kalba veikia kaimo vietovėse, o tai, skaičiuojant vienam mokiniui, labai padidina ūkio lėšų poreikį.

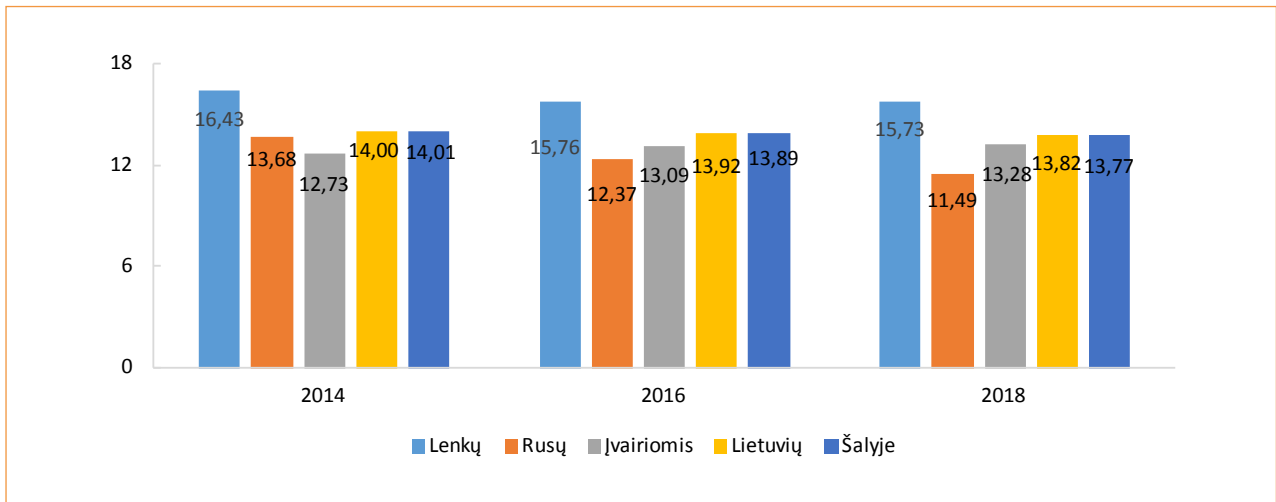
Galima taip pat manyti, kad steigėjai (savivaldybės) mažiau dėmesio skiria daugiausia kaime veikiančių mokyklų lenkų mokomąja kalba tinklo optimizavimui. Tai rodo ir vienam mokiniui tenkantis mokyklos plotas. Analizuojant vienam valstybinių ir savivaldybių mokyklų mokiniui vidutiniškai tenkantį mokyklos plotą pagal mokomąją kalbą matyti, kad vienam mokiniui daugiausia mokyklos ploto tenka mokyklose lenkų mokomąja kalba, o mažiausia – mokyklose rusų mokomąja kalba (9 pav.). Tokią padėtį galima aiškinti nevienodu įvairių mokomųjų kalbų mokyklų paplitimu mieste ir kaime. Analizuojant padėtį miesto valstybinėse ir savivaldybių mokyklose, kaip tik mokyklose rusų mokomąja kalba vienam mokiniui tenkantis mokyklos plotas yra didžiausias, o mokyklose lenkų mokomąja kalba – mažiausias. Visiškai priešingai yra kaimo mokyklose, bet kaime mokyklų rusų mokomąja kalba yra labai nedaug (10 pav.). Taigi ne visai racionalus mokyklų tinklas kaimo vietovėse iš tiesų didina steigėjų mokykloms lenkų mokomąja kalba skiriamas ūkio lėšas.

8 pav. Savivaldybės biudžete mokykloms skirtos ūkio lėšos (Eur), skaičiuojant vienam mokiniui, pagal mokomąją kalbą

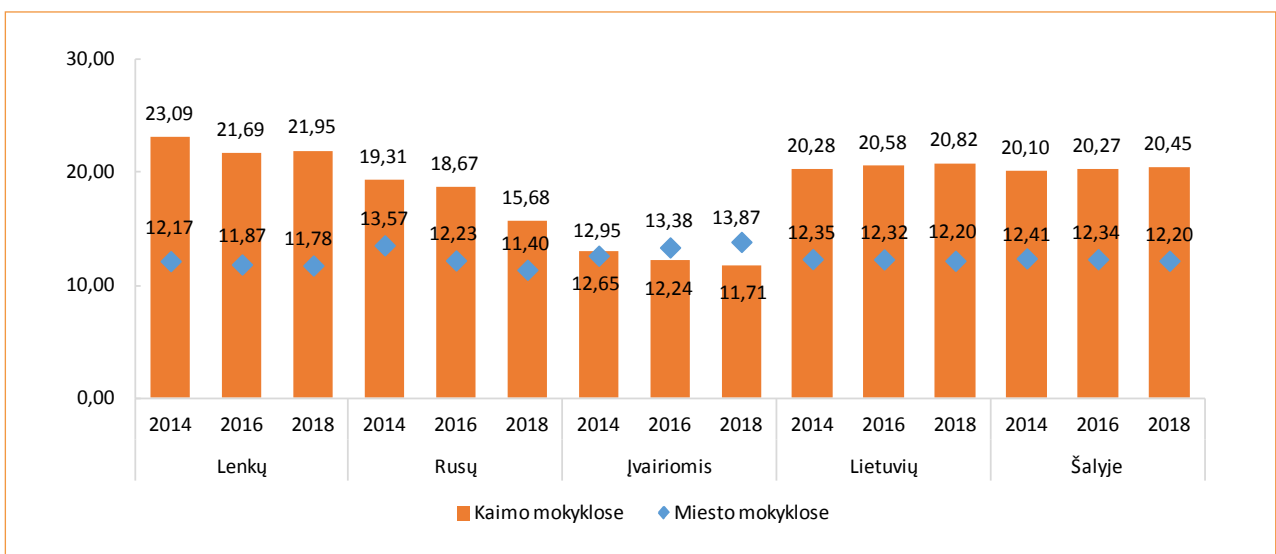
Duomenų šaltinis: NMVA

9 pav. Vienam valstybinių ir savivaldybių mokyklų mokiniui vidutiniškai tenkantis mokyklos plotas (kv. m.), pagal mokomąją kalbą

Duomenų šaltinis: ŠVIS

10 pav. Vienam valstybinių ir savivaldybių mokyklų mokiniui vidutiniškai tenkantis mokyklos plotas (kv. m.), pagal mokomąją kalbą mieste ir kaime

Duomenų šaltinis: ŠVIS

Kaip tautinių mažumų mokyklos aprūpintos mokymo priemonėmis?

Mokinams, besimokantiems tautinių mažumų kalbomis, yra rengiama vadovėlių jų gimtosiomis kalbomis. Tačiau tautinių mažumų mokyklų aprūpinimas vadovėliais yra nepakankamas. 1–10 ir I–II gimnazijos klasėms vadovėlių tautinių mažumų kalbomis yra daugeliui dalykų, o III–IV gimnazijos klasėms – tik gimtajai kalbai ir dar keletas vadovėlių kitiems dalykams (8 lentelė). Be to, vadovėliai tautinių mažumų kalbomis yra seni – daugiau nei pusė vadovėlių lenkų kalba ir du trečdaliai vadovėlių rusų kalba pirmą kartą išleisti daugiau nei prieš 10 metų (11 pav.). Net jei šie vadovėliai buvo leidžiami pakartotinai ir patys leidiniai (knygos) yra naudojami trumpiau nei 10–20 metų, vadovėlių turinys per šį laiką nebuvo atnaujintas, todėl ne visai atitinka dabartinį ugdymo turinį. Visų klasių mokiniams yra parengta ir vadovėlių, skirtų mokytis valstybinės lietuvių kalbos. Jie visi pirmą kartą taip pat buvo išleisti prieš 10–20 metų.

Sunkumų atnaujinti vadovėlius tautinių mažumų kalbomis kyla dėl to, kad vadovėlių leidybos rinkos dalyviai mažiau linkę leisti mažo tiražo vadovėlius. Tokie vadovėliai dėl didesnės vieno vadovėlio leidybos savikainos būna brangesni, tad mokykloms sunkiau juos įsigyti. Tam, kad mažai vadovėlių tautinių mažumų kalbomis leidžiama vyriausiems mokiniams, įtakos turi ir mažesnis šių vadovėlių poreikis – aukštesniųjų klasių mokiniai geriau pasirengę mokytis iš vadovėlių lietuvių kalba.

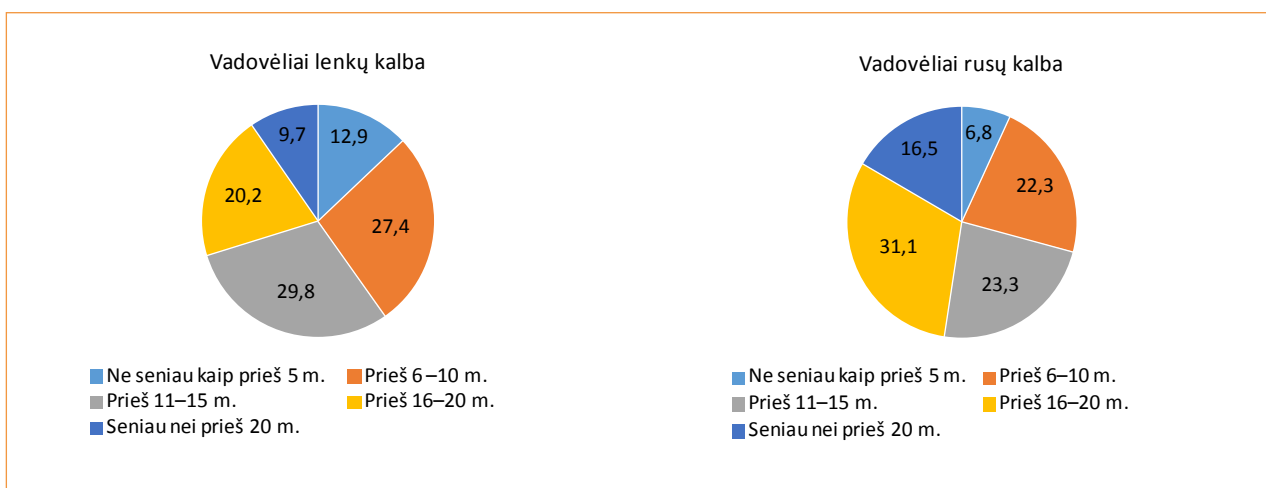
8 lentelė. Dalykai, kurių mokymui(si) išleista vadovėlių tautinių mažumų kalbomis, 2018 m.

	1–4 klasės	5–10 klasės	11–12 klasės
Lenkų mokytojų kalba	Gimtoji kalba	Gimtoji kalba	Gimtoji kalba
	Matematika	Matematika	Matematika
	Pasaulio pažinimas	Informacinės technologijos	Istorija
	Dailė ir technologijos	Gamta ir žmogus	
	Muzika	Biologija	
		Fizika	
		Istorija	
		Geografija	
		Chemija	
Rusų mokytojų kalba	Gimtoji kalba	Gimtoji kalba	Gimtoji kalba
	Matematika	Matematika	Istorija
	Pasaulio pažinimas	Gamta ir žmogus	
	Dailė ir technologijos	Chemija	
	Dorinis ugdymas	Fizika	
	Muzika	Istorija	
		Geografija	
		Dorinis ugdymas	
		Biologija	

Paaiškinimas: pilka tamsesne spalva nuspalvinti langeliai, jei dalyko vadovėlių yra kiekvienai klasei, kurioje šio dalyko mokomasi, šviesesne – jei vadovėlių yra tik kai kurioms klasėms.

Duomenų šaltinis: UPC

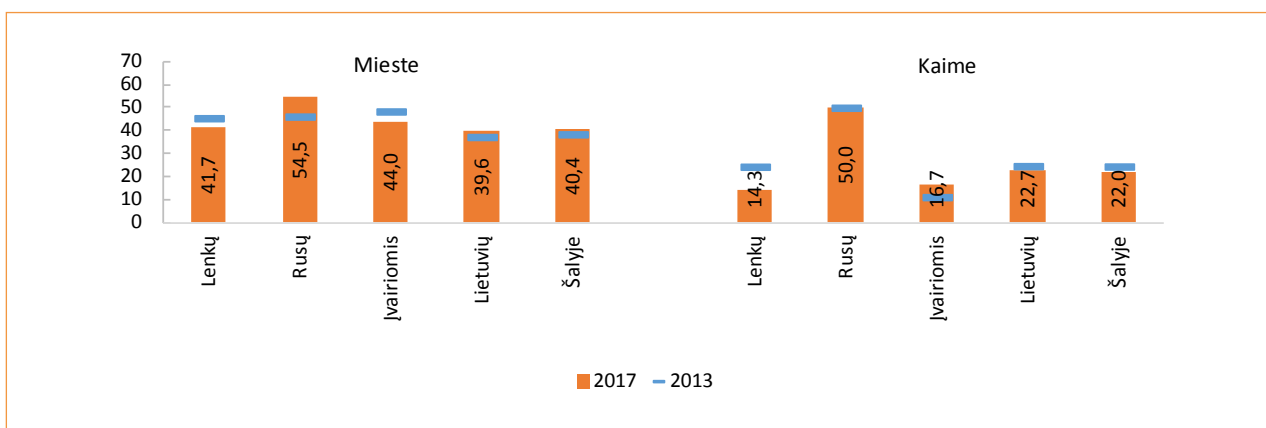
11 pav. Vadovėlių pasiskirstymas (proc.) pagal pirmojo leidimo laiką, 2018 m.

Duomenų šaltinis: UPC

Tautinių mažumų mokyklų aprūpinimo kitomis mokymo priemonėmis tendencijos panašios į visų šalies mokyklų vidurkį. Pradinėse mokyklose, kaip ir visoje šalyje, gamtos mokslų laboratorijų nebuvo. 2017 m. miesto progimnazijose, pagrindinėse mokyklose ir gimnazijose gamtos mokslų laboratorijų buvo mažiau nei pusėje mokyklų, kaime – dar mažiau; geresnė padėtis buvo tik mokyklose rusų mokomąja kalba. Nuo 2013 iki 2017 m. kai kuriose mokyklų grupėse padėtis dar suprastėjo (12 pav.).

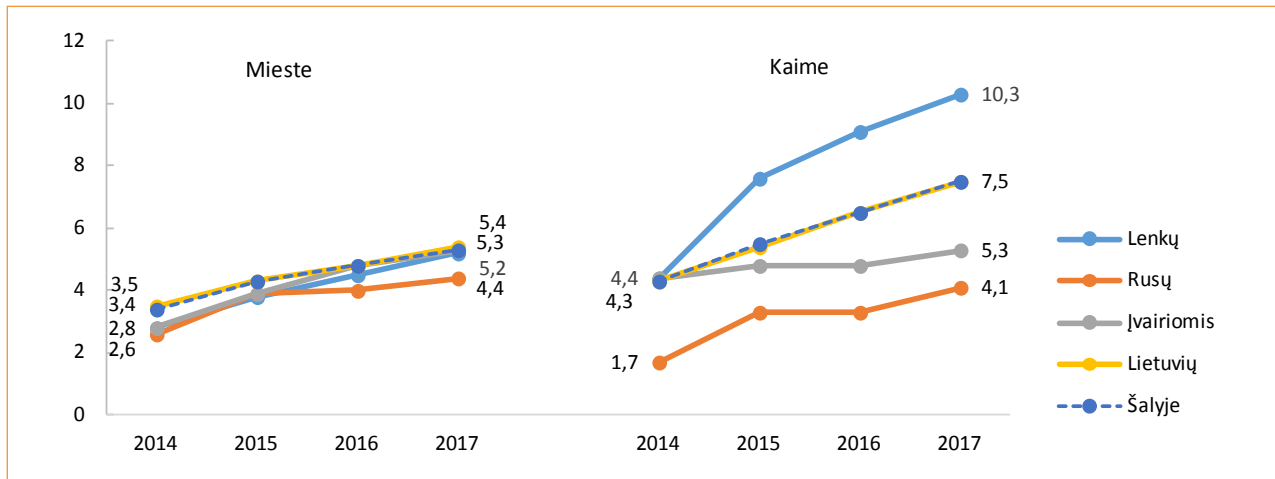
12 pav. Gamtos mokslų laboratorijas turinčių mokyklų (išskyrus pradines) dalis proc. pagal mokomąją kalbą

Duomenų šaltinis: ŠVIS

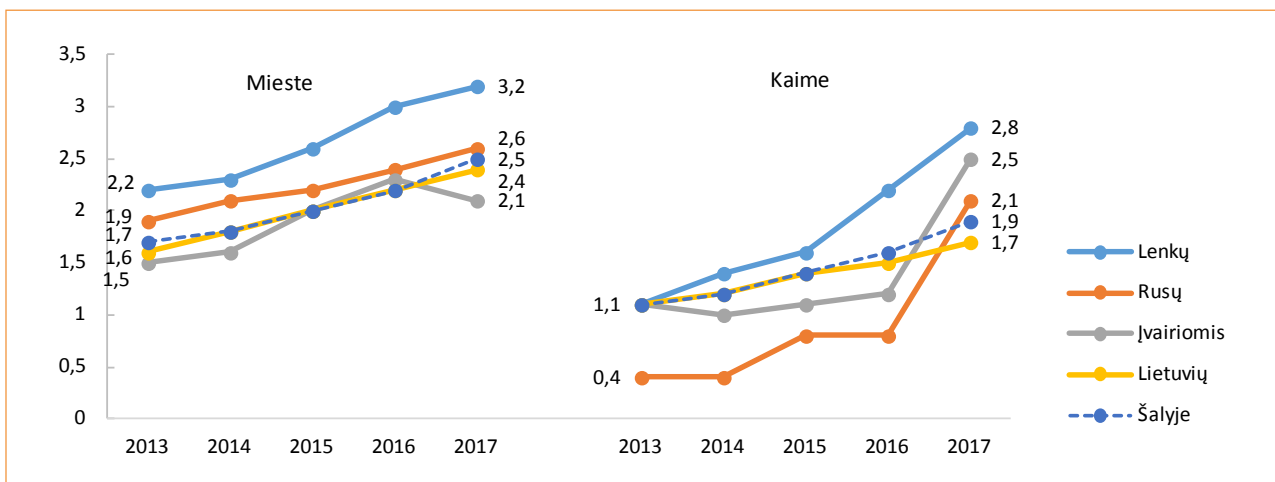
Aprūpinimas skaitmeninėmis mokymo priemonėmis (daugialypės terpės projektoriais, interaktyviosiomis lentomis) nuo 2013 iki 2017 m. mokyklose tiek lietuvių, tiek tautinių mažumų kalbomis pagerėjo (13, 14 pav.). Geriausiai jomis aprūpintos mokyklos lenkų mokomąja kalba. Aprūpinimas daugialypės terpės projektoriais kaimo mokyklose geresnis nei mieste, tačiau miesto mokyklose didesnės klasės, tad kiekvienu projektoriumi gali naudotis daugiau mokinių.

13 pav. Daugialypės terpės projektorių, tenkančių 100-ui mokinių, skaičius mokyklose pagal mokomąją kalbą

Duomenų šaltinis: ŠVIS

14 pav. Interaktyviųjų lentų, tenkančių dešimčiai klasės komplektų, skaičius mokyklose pagal mokomąją kalbą

Duomenų šaltinis: ŠVIS

Kokio dydžio klasės formuojamos tautinių mažumų mokyklose?

Klasių dydis turi įtakos ugdymo individualizavimo galimybėms, nuo jo priklauso ir ugdymo kaštai. Pastaraisiais metais klasių dydžio kaitai įtakos turėjo tiek bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarka, tiek visų šalies mokinių skaičiaus kaita. Daugumoje visų mokomųjų kalbų mokyklų vidutinis mokinių skaičius priešmokyklinio ugdymo grupėse ir pradinio ugdymo klasėse išaugo, o pagrindinio ir vidurinio ugdymo klasėse sumažėjo (15 pav.).

Lyginant tautinių mažumų mokyklas matyti, kad **miestuose** didžiausios klasės yra mokyklose rusų mokomąja kalba, mažiausios – įvairiakalbėse (15 pav.). Miesto mokyklų problema – perpildytos, t. y. sudarytos viršijant leistiną didžiausią mokinių skaičių², klasės. Tai ypač pasakytina apie priešmokyklinio ir pradinio ugdymo pakopas. Daugiausia mokinių, kuriems tenka mokytis perpildytose priešmokyklinio ar pradinio ugdymo klasėse, yra mokyklose rusų mokomąja kalba (16 pav.). O daugiausia jungtinėse klasėse ugdomų mokinių yra įvairiakalbėse mokyklose.

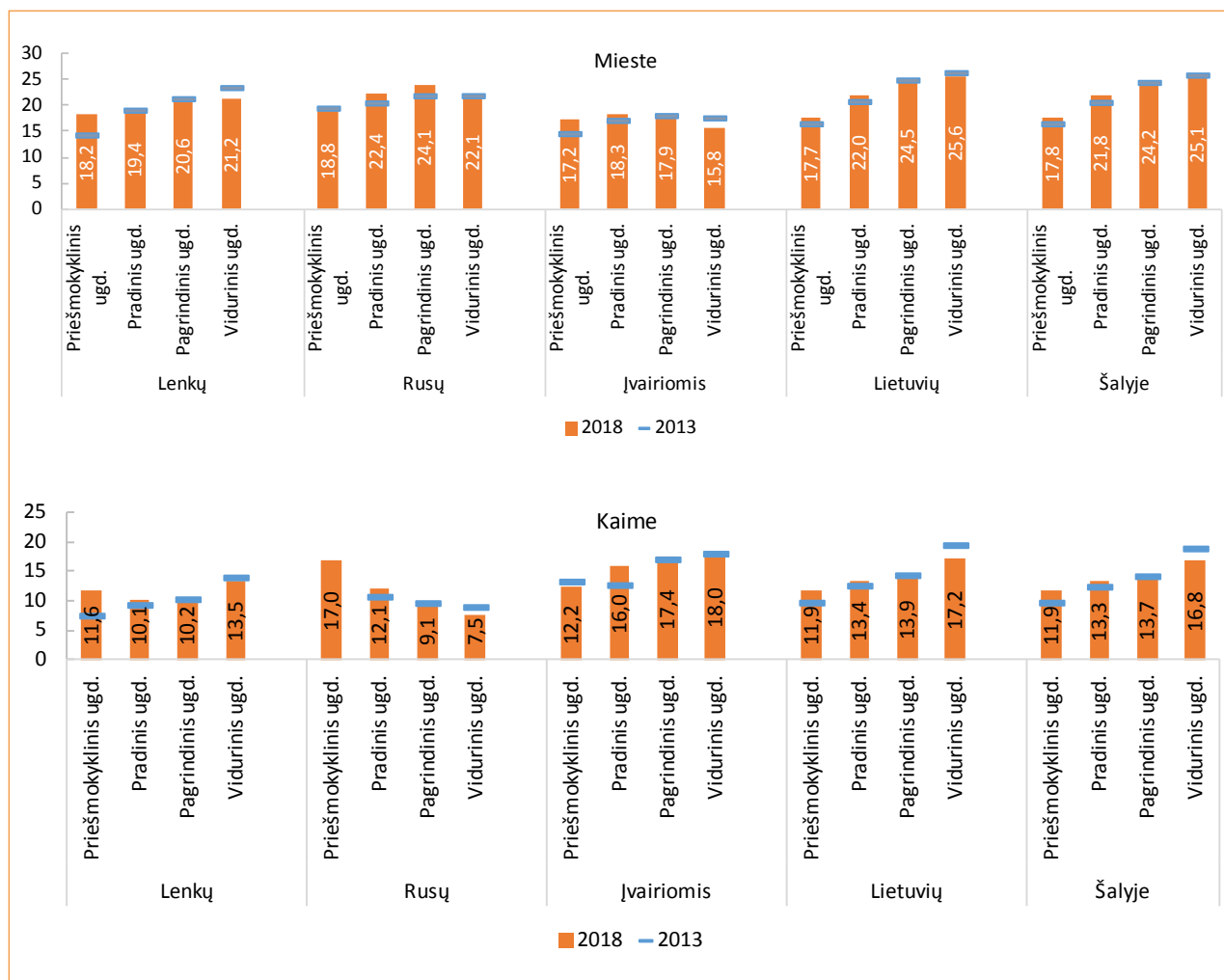
ŠVIS duomenimis, 2018 m. įvairiakalbėse miesto mokyklose jungtinėse klasėse mokosi 2,6 proc. 1–4 kl. mokinių ir 2,4 proc. 5–8 kl. mokinių. Miesto mokyklose rusų ir lenkų mokomosiomis kalbomis jungtinių klasių nėra, o mokyklose lietuvių mokomąja kalba tokiose klasėse mokosi mažiau nei 1 proc. mokinių.

Kaimo vietovėse didžiausios klasės įvairiakalbėse mokyklose (didesnės ir už šalies vidurkį), o mažiausios – mokyklose lenkų mokomąja kalba (15 pav.). Dar mažesnės pagrindinio ir vidurinio ugdymo klasės mokyklose rusų mokomąja kalba, bet šių mokyklų kaime yra tik dvi.

Dėl mažo mokinių skaičiaus kaimo mokyklose dažniau nei miesto sudaromos jungtinės klasės. ŠVIS duomenimis, 2018 m., lyginant tautinių mažumų mokyklas, daugiausia jungtinėse klasėse ugdomų mokinių yra mokyklose lenkų mokomąja kalba (1–4 klasėse – 16 proc., 5–8 klasėse – 12,6 proc.). Panaši padėtis ir mokyklose lietuvių mokomąja kalba (atitinkamai 17,6 proc. ir 10,5 proc.). Mokyklose rusų mokomąja kalba jungtinių klasių nėra, o įvairiakalbėse mokyklose tokiose klasėse ugdoma 5,1 proc. 1–4 klasių mokinių ir 1,9 proc. 5–8 klasių mokinių.

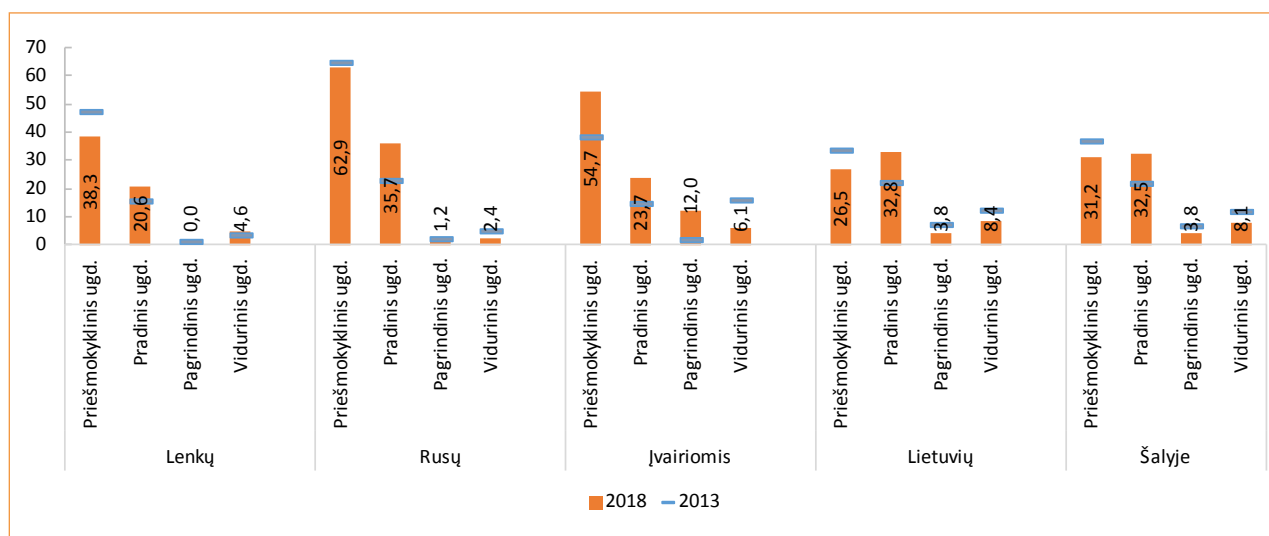
Lyginant su 2013 m., tiek kaime, tiek mieste jungtinėse klasėse ugdomų mokinių sumažėjo. Padėtis pagerėjo ir mokyklose lenkų, ir rusų mokomąja kalba, ir įvairiakalbėse mokyklose. Jungtinėse klasėse ugdomų mokinių šiek tiek padaugėjo tik kaimo mokyklose lietuvių mokomąja kalba (5–8 klasėse).

² Priešmokyklinio ugdymo grupėje – 20 mokinių, pradinio ugdymo klasėje – 24, pagrindinio ir vidurinio – 30.

15 pav. Vidutinis mokinių skaičius priešmokyklinio ugdymo grupėse* ir bendrojo ugdymo klasėse mokyklose pagal mokomąją kalbą

* Tik bendrojo ugdymo mokyklose.

Duomenų šaltinis: ŠVIS

16 pav. Mokinių, besimokančių perpildytose klasėse*, dalis proc. miesto mokyklose pagal mokomąją kalbą

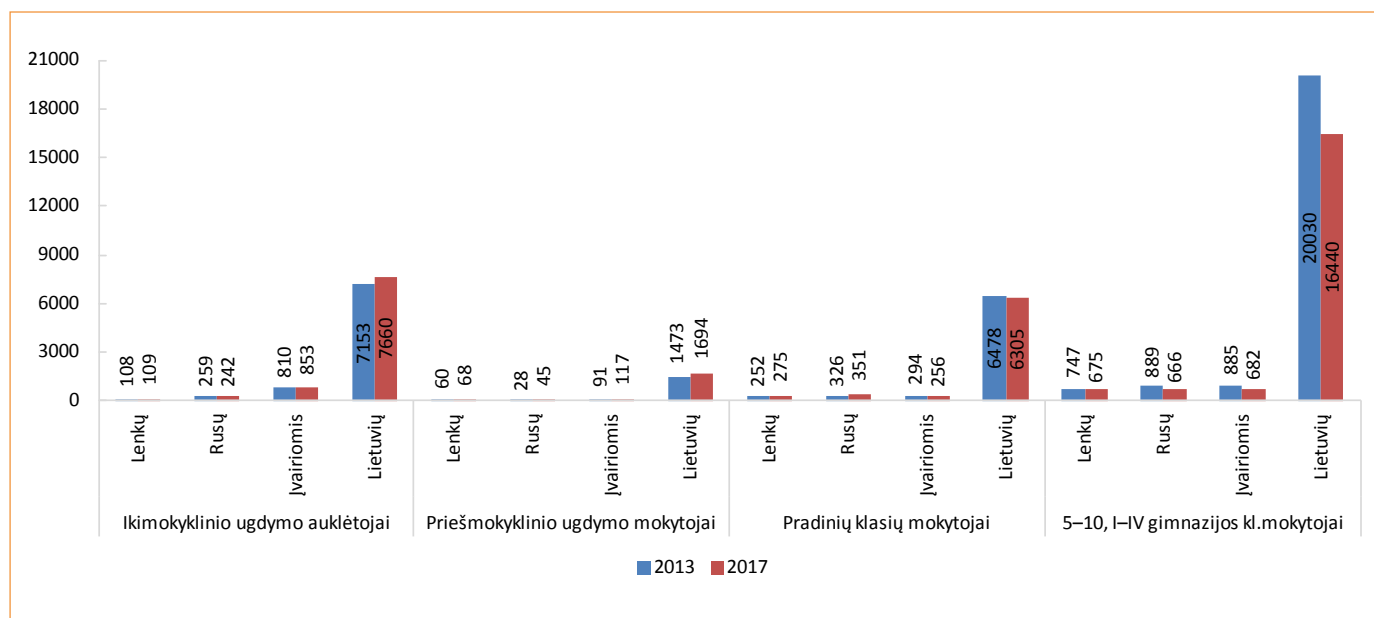
* Duomenys apie priešmokyklinio ugdymo grupes tik bendrojo ugdymo mokyklose.

Duomenų šaltinis: ŠVIS

Kiek mokytojų dirba ir kiek mokinių tenka vienam mokytojui tautinių mažumų mokyklose?

Kintant mokinių skaičiui, kito ir mokytojų skaičius mokyklose mokomosiomis tautinių mažumų kalbomis. 2013–2017 m. bendras ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogų skaičius augo. Bendrojo ugdymo mokytojų mažėjo beveik penktadaliu: pradinio ugdymo (1–4 klasių) mokytojų skaičius labiausiai sumažėjo įvairiakalbėse mokyklose, o mokyklose lenkų ir rusų mokomosiomis kalbomis – didėjo; pagrindinio ir vidurinio ugdymo (5–10, I–IV gimnazijos klasių) mokytojų skaičius mažėjo visose mokyklose (17 pav.).

17 pav. Pedagogų skaičiaus pokytis 2013–2017 m.

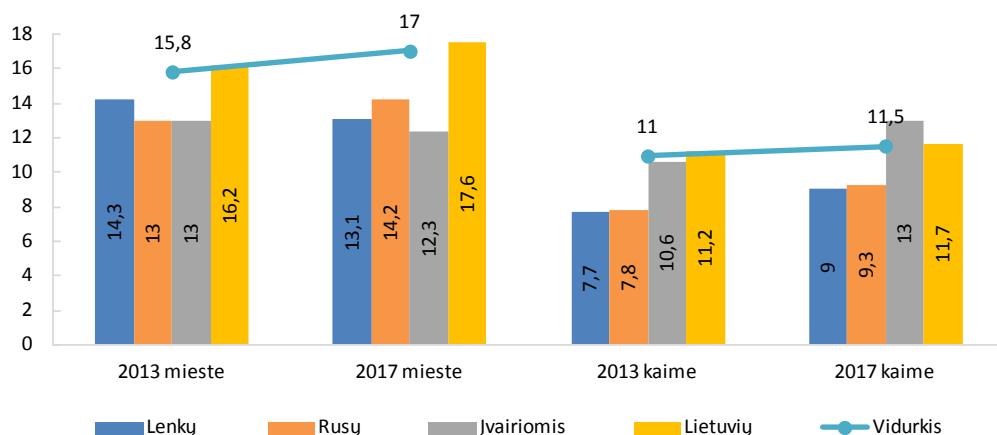

Duomenų šaltinis: ŠVIS

Vidutinis vienam pedagogui tenkantis ugdytinių ar mokinių skaičius kinta panašiai visose šalies ugdymo įstaigose:

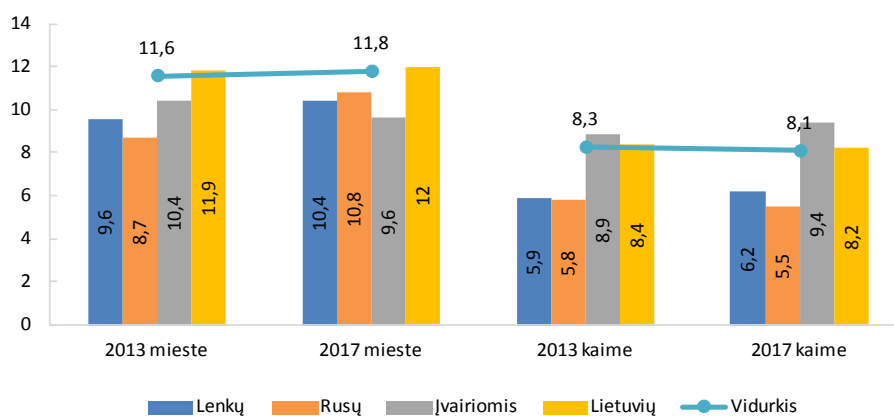
- miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose ugdytinių skaičius vienam pedagogui mažėja, kaime didėja;
- priešmokyklinio ugdymo pedagogams tenkantis ugdytinių skaičius mažėja visur, bet labiausiai įstaigose lenkų ir rusų kalbomis; tam įtakos galėjo turėti dalies priešmokyklinio ugdymo grupių perkėlimas į bendrojo ugdymo mokyklas;
- bendrojo ugdymo mokyklose vienam mokytojui tenkantis mokinių skaičius didėja daugelyje mokyklų šalies mastu, tačiau: pradinių klasių mokytojui tenkantis mokinių skaičius mažėja miestų įvairiakalbėse ir mokyklose lenkų mokomąja kalba (18 pav.), o 5–10, I–IV gimnazijos klasių mokytojui – mažėja miestų įvairiakalbėse mokyklose (19 pav.).

18 pav. Vienam mokytojui tenkantis 1–4 klasių mokinių skaičius mokyklose pagal mokomąją kalbą

Duomenų šaltinis: ŠVIS

19 pav. Vienam mokytojui tenkantis 5–10, I–IV gimnazijos klasių mokinių skaičius mokyklose pagal mokomąją kalbą

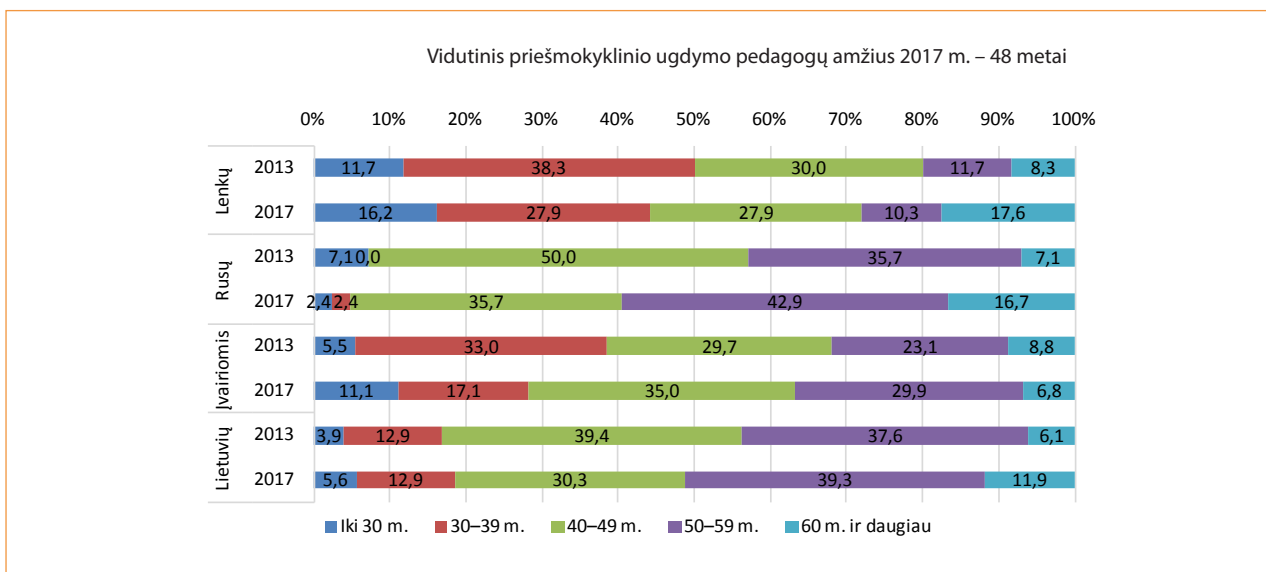
Duomenų šaltinis: ŠVIS

Kokie pedagogai dirba tautinių mažumų mokyklose?

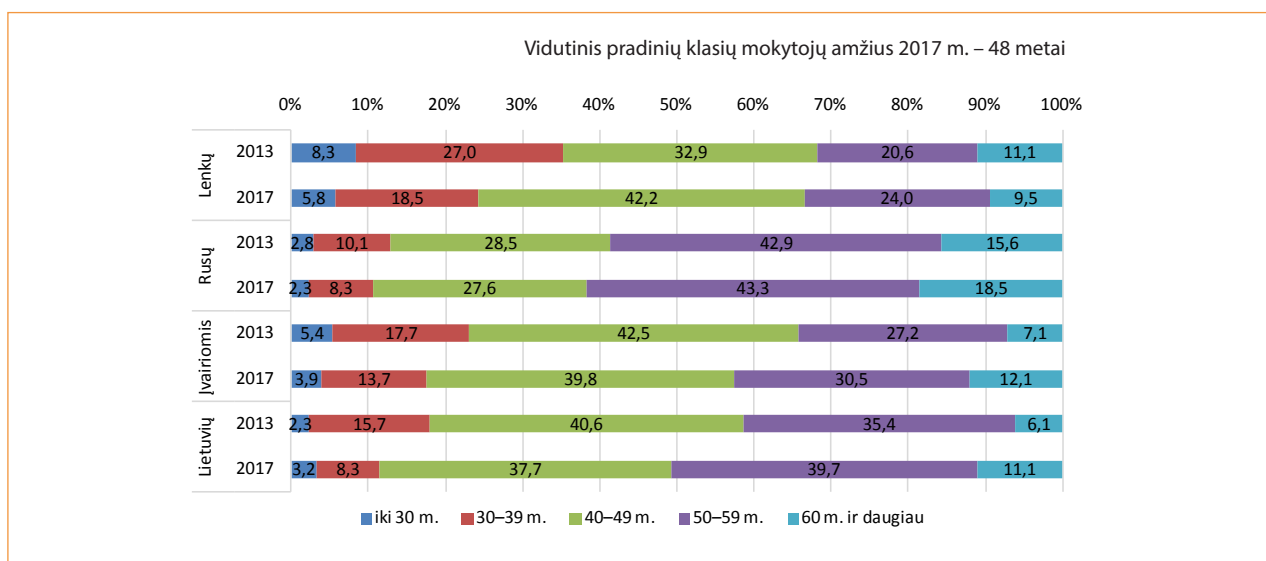
2013–2017 m. visose Lietuvos ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo įstaigose augo vyresnių pedagogų dalis, o pedagoginis personalas atsinaujino nepakankamai sparčiai:

- priešmokyklinio ugdymo jaunų (iki 30 m.) pedagogų dalis šiek tiek didėjo, tačiau nepakankamai, kad įstaigos atsinaujintų, nes didėjo ir vyresnių (vyresnių kaip 60 m.) pedagogų dalis. Didžiausia jaunų pedagogų dalis – įstaigose lenkų kalba. Įvairiakalbės įstaigos atsinaujino sparčiau: jose jaunų pedagogų dalis didėjo, o vyresnių pedagogų mažėjo (20 pav.);
- mažėjo jaunų pradinį klasių mokytojų dalis, didėjo 50 m. ir vyresnių pedagogų dalis. Mokyklose lenkų mokomąja kalba dirbo jaunesni pradinį klasių mokytojai nei kitose, mažesnė buvo ir vyresnių (vyresnių kaip 60 m.) mokytojų dalis. Mokyklose rusų mokomąja kalba dirbo vyriausi pradinį klasių mokytojai (21 pav.);
- tarp 5–10, I–IV gimnazijos klasių mokytojų taip pat daugėjo vyresnio amžiaus (50–59 m., 60 m. ir vyresnių) mokytojų, ypač mokyklose rusų mokomąja kalba, kur beveik ketvirtadalis pedagogų buvo 60 m. ir vyresni (22 pav.).

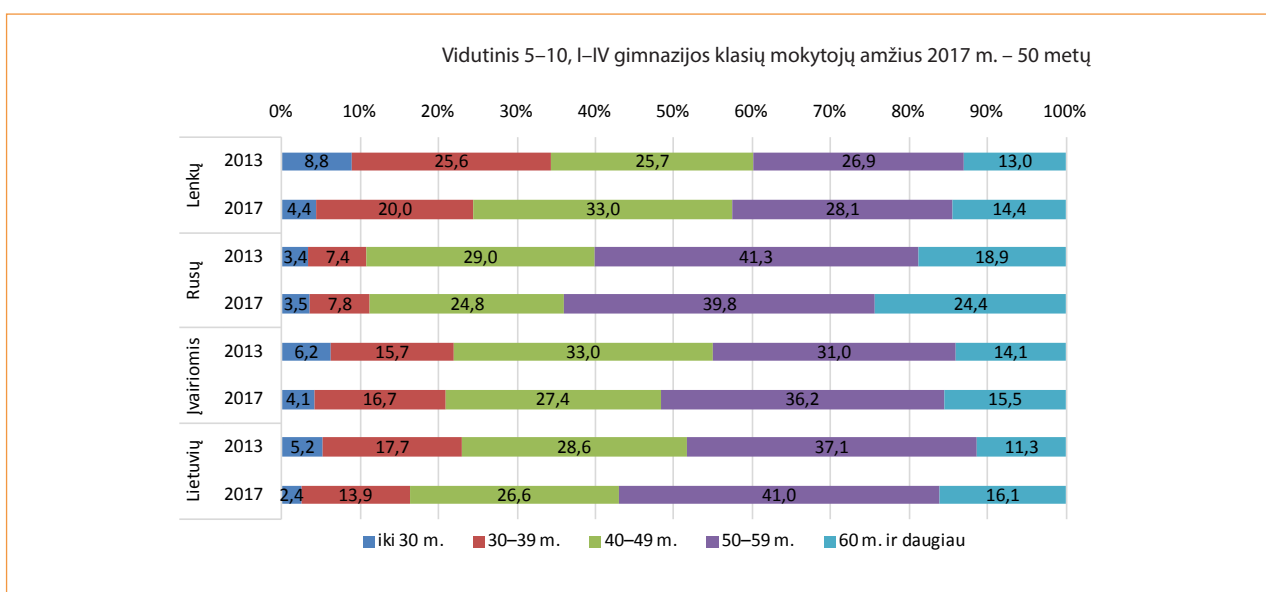
20 pav. Priešmokyklinio ugdymo pedagogų amžius mokyklose pagal mokomąją kalbą

Duomenų šaltinis: ŠVIS

21 pav. Pradinio ugdymo mokytojų amžius mokyklose pagal mokomąją kalbą

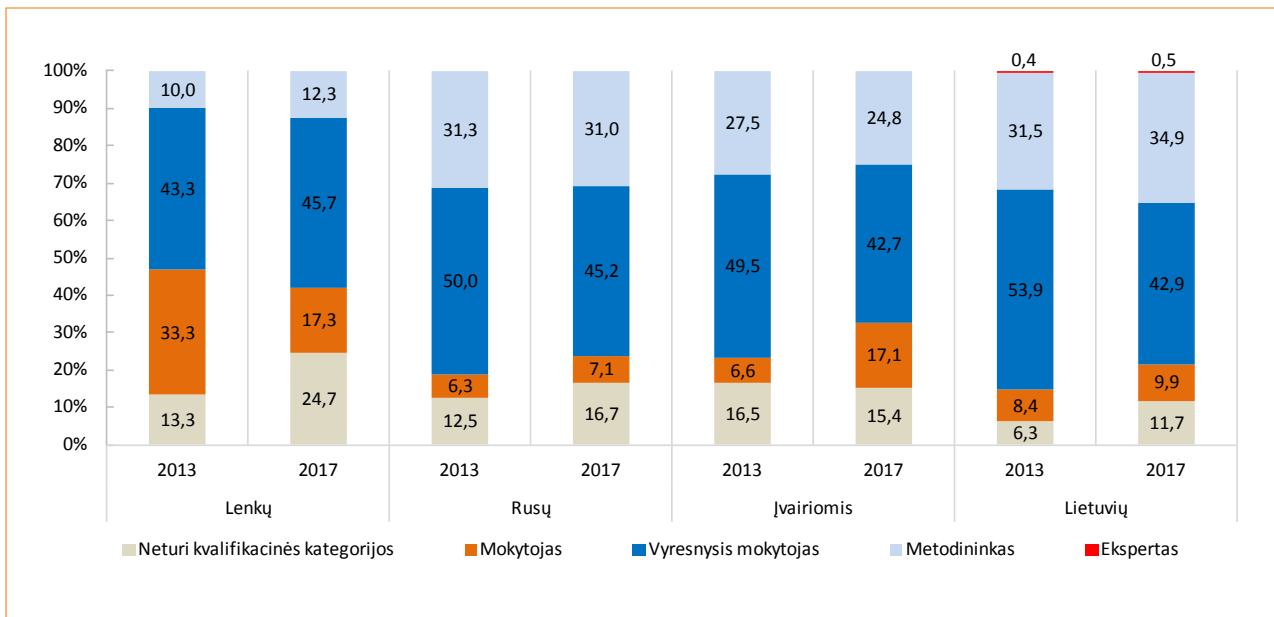
Duomenų šaltinis: ŠVIS

22 pav. 5–10, I–IV gimnazijos klasių mokytojų amžius mokyklose pagal mokomąją kalbą

Duomenų šaltinis: ŠVIS

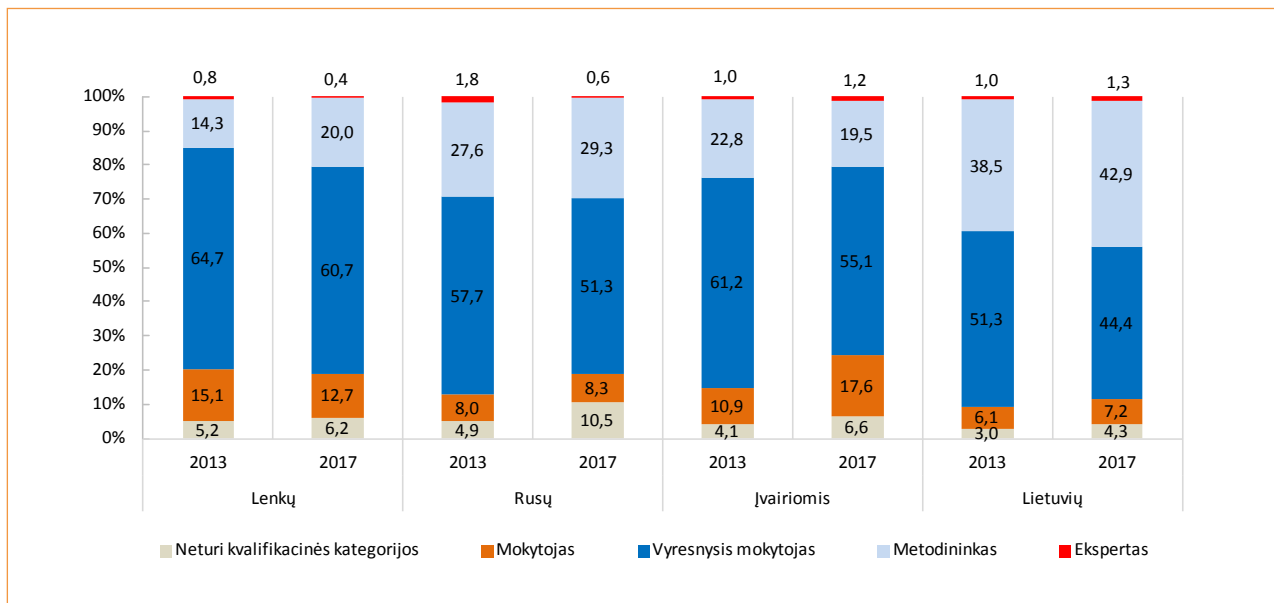
Šalies mokyklose trūkstant priešmokyklinio ir pradinio ugdymo pedagogų, didėja neturinčių kvalifikacinės kategorijos šių pedagogų dalis (23, 24 pav.). Mokyklose lenkų mokomąją kalbą, lyginant su mokyklomis kitomis mokomosiomis kalbomis, neturinčių kvalifikacinės kategorijos priešmokyklinio ugdymo pedagogų dalis palyginti didesnė. Didžiausia neturinčių kvalifikacinės kategorijos pradinio ugdymo mokytojų dalis – mokyklose rusų mokomąją kalbą. Daugėja 5–10, I–IV gimnazijos klasių mokytojų, įgijusių aukštesnę (metodininko, eksperto) kvalifikaciją, ir mažėja neturinčių kvalifikacinės kategorijos mokytojų santykinė dalis visose mokyklų pagal mokomąją kalbą grupėse (25 pav.).

23 pav. Priešmokyklinio ugdymo mokytojų kvalifikacijos lygis mokyklose pagal mokomąją kalbą

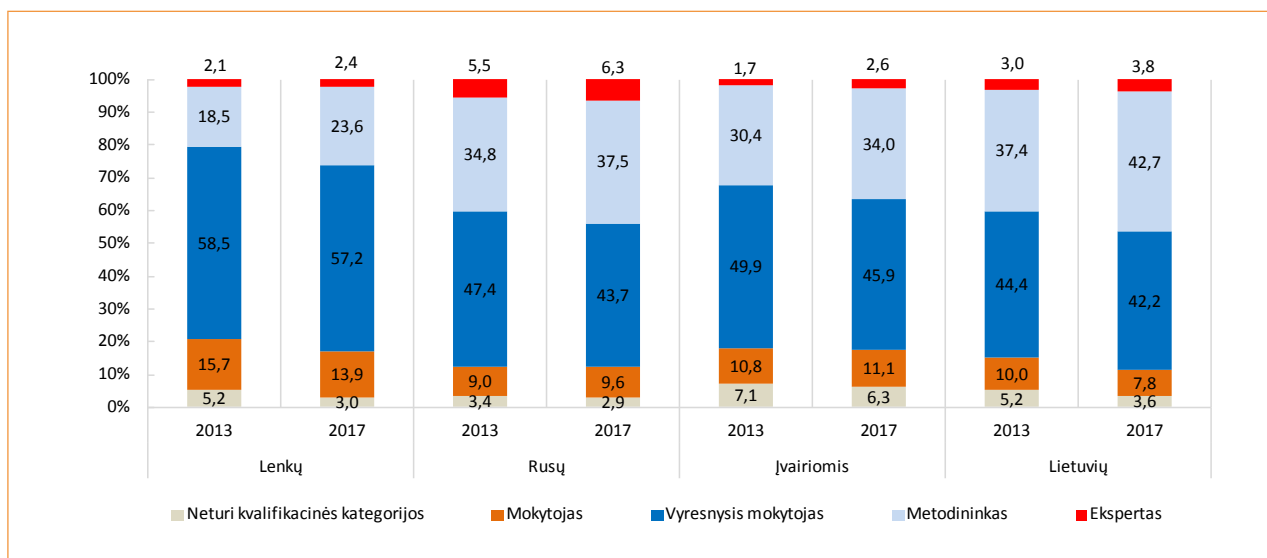

Duomenų šaltinis: ŠVIS

24 pav. Pradinio ugdymo mokytojų kvalifikacijos lygis mokyklose pagal mokomąją kalbą

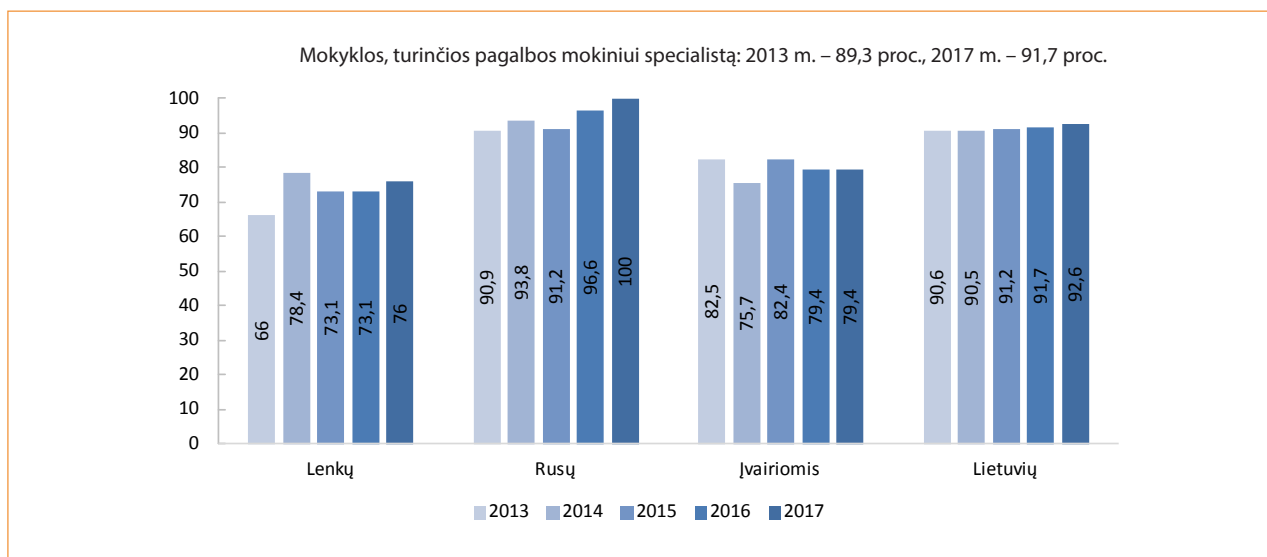

Duomenų šaltinis: ŠVIS

25 pav. 5–10, I–IV gimnazijos klasių mokytojų kvalifikacijos lygis mokyklose pagal mokomąją kalbą

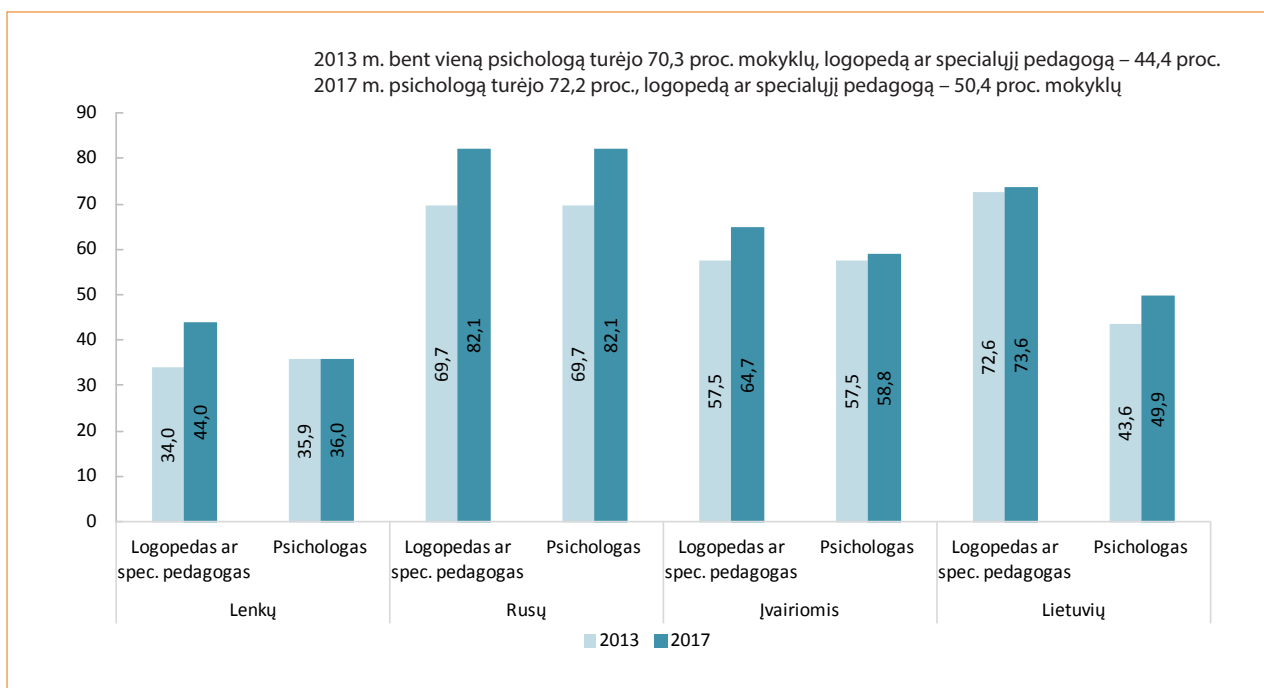
Duomenų šaltinis: ŠVIS

Pagalbos mokiniams prieinamumas gerėja visų grupių mokyklose, bet padėtis skirtinga. Bent vieną pagalbos mokiniui specialistą turi didesnė dalis mokyklų rusų mokomąja kalba ir lietuvių mokomąja kalba, mažiau jų – mokyklose lenkų mokomąja kalba ir įvairiakalbėse mokyklose (26 pav.). Nors padėtis gerėja, logopedų ir specialiųjų pedagogų vis dar labai trūksta mokyklose lenkų mokomąja kalba – daugiau nei pusei mokyklų. Psichologų labiausiai trūksta mokyklose lenkų ir lietuvių mokomosiomis kalbomis – beveik dviem trečdaliams mokyklų lenkų mokomąja kalba ir pusei mokyklų lietuvių mokomąja kalba (27 pav.).

26 pav. Mokyklų, turinčių bent vieną pagalbos mokiniui specialistą, dalis proc. pagal mokomąją kalbą

Duomenų šaltinis: ŠVIS

27 pav. Mokyklų, turinčių bent vieną psichologą ir logopedą ar specialųjį pedagogą, dalis proc. pagal mokomąją kalbą

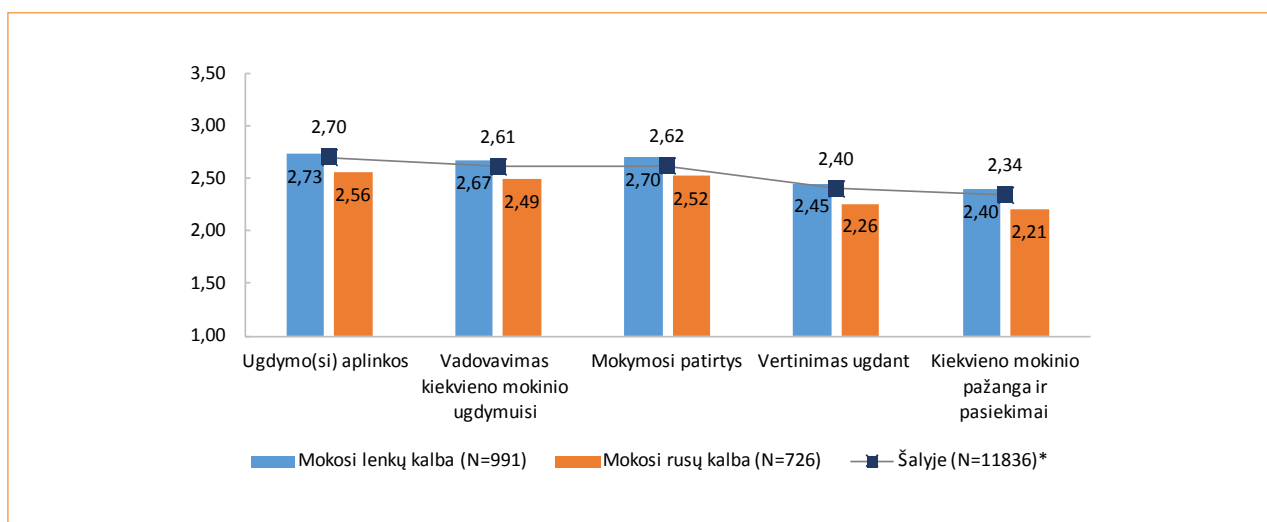
Duomenų šaltinis: ŠVIS

Kiek šiuolaikiškas ugdymo(si) procesas tautinių mažumų mokyklose?

Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra 2017–2018 m. išorinį mokyklų veiklos kokybės vertinimą atliko 12 mokyklų lenkų mokomąja kalba ir 9 mokyklose rusų mokomąja kalba (iš viso šalyje per šį laikotarpį įvertintos 143 mokyklos). Siekiant palyginti mokyklų tautinių mažumų kalbomis padėtį su padėtimi šalyje, analizuoti pamokos kokybės duomenys.

Vertintose mokyklose lenkų mokomąja kalba geriau nei vidutiniškai šalyje įvertinti visi pamokos komponentai: ugdymo(si) aplinkos, vadovavimas kiekvieno mokinio ugdymuisi, mokymosi patirtys, vertinimas ugdant ir kiekvieno mokinio pažanga ir pasiekimai. Stipriausias šiose mokyklose vestų pamokų aspektas – ugdymo(si) aplinkos; silpniausias – kiekvieno mokinio pažanga ir pasiekimai. Tuo tarpu mokyklose rusų mokomąja kalba visų pamokos aspektų įvertinimas žemesnis nei šalies vidurkis (28 pav.).

28 pav. Pamokos komponentų įvertinimas pagal mokyklų mokomąją kalbą 2017–2018 m.

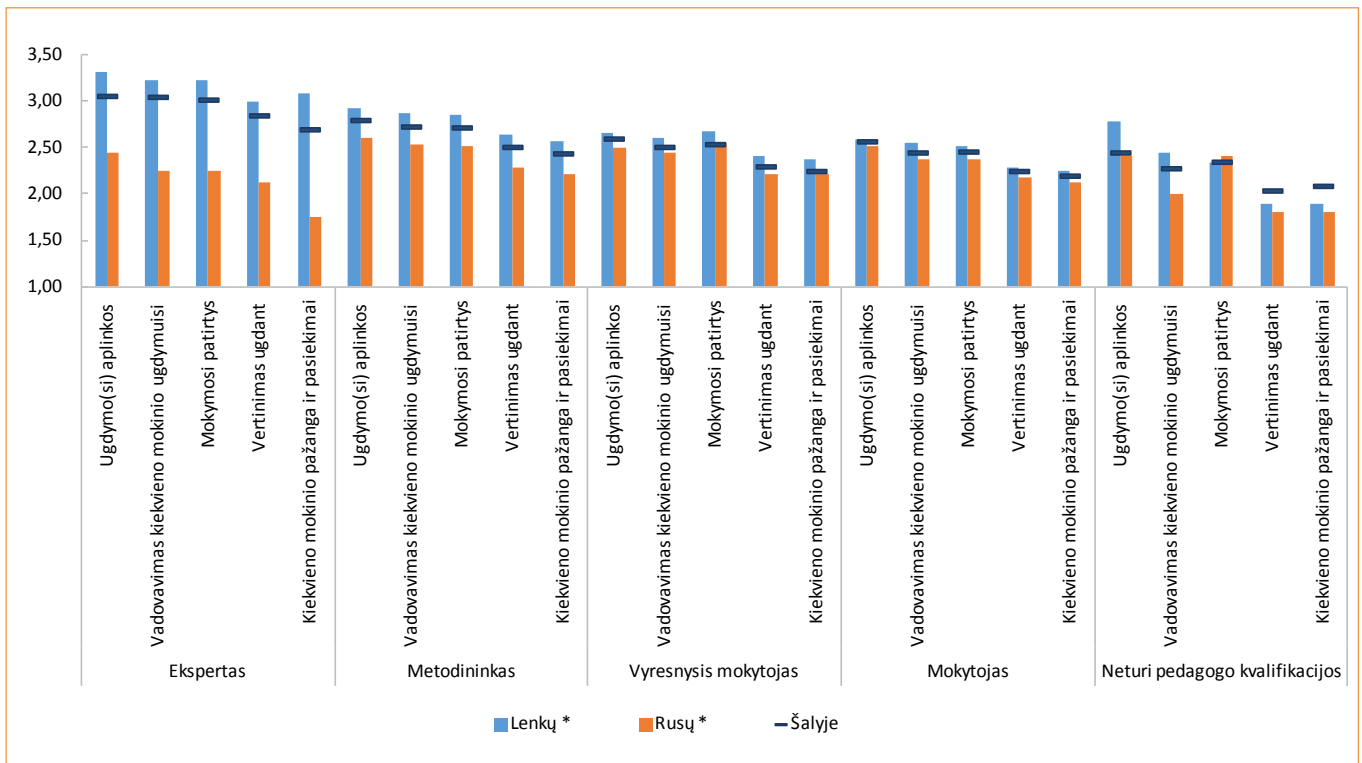

* N – vertintų pamokų skaičius.

Duomenų šaltinis: NMVA

Mokyklų išorinio vertinimo rezultatai atskleidė, kad vertintose mokyklose aukščiausios kokybės pamokas veda mokytojai ekspertai mokyklose lenkų mokomąja kalba, o mokyklose rusų mokomąja kalba ekspertų pamokų kokybė, ypač kiekvieno mokinio pažangos ir pasiekimų aspektu, beveik tokia pat žema kaip ir neturinčiųjų pedagogo kvalifikacijos. Mokyklose lenkų mokomąja kalba aukštesnė ir mokytojų metodininkų bei vyresniųjų mokytojų vestų pamokų kokybė. Įdomu tai, kad mokyklose lenkų mokomąja kalba neturintieji pedagogo kvalifikacijos demonstruoja aukštesnius nei mokytojai ar vyresnieji mokytojai gebėjimus kurti ugdymo(si) aplinkas; taip pat šiems darbuotojams sėkmingai pavyksta vadovauti kiekvieno mokinio ugdymuisi (29 pav.).

29 pav. Pamokų kokybė ir mokytojo kvalifikacinė kategorija 2017–2018 m. mokyklose pagal mokomąją kalbą

* Mokykloms lenkų mokomąją kalbą priskirta: mokyklos lenkų mokomąją kalbą ir tos mokyklos, kuriose lenkų kalba – viena iš mokomųjų kalbų. Mokykloms rusų mokomąją kalbą priskirta: mokyklos rusų mokomąją kalbą ir tos mokyklos, kuriose rusų kalba – viena iš mokomųjų kalbų.

Duomenų šaltinis: NMVA

Mokyklos tautinių mažumų kalbomis mažiau linkusios pateikti įsivertinimo anketas ir viešai skelbti apie pažangą nei vidutiniškai mokyklos šalyje. 2017 m. (2016–2017 m. m.) iš 118-os tautinių mažumų mokyklų įsivertinimo anketas Nacionalinei mokyklų vertinimo agentūrai pateikė 83 mokyklos, t. y. 70 proc. mokyklų tautinių mažumų kalbomis, 51 (43 proc.) skelbia apie savo pažangą viešai (ŠVIS sistemoje). Visų Lietuvos mokyklų įsivertinimo anketų pateikimo ir pažangos skelbimo vidurkis yra šiek tiek aukštesnis – įsivertinimo anketas pateikia 83 proc., o apie pažangą viešai skelbti ŠVIS sutinka 51 proc. visų Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų.

Kaip ugdymo plane atsižvelgiama į tautinę mokinių tapatybę?

Bendrosiose programose ir ugdymo planuose yra užtikrintos prielaidos tautinių mažumų mokiniams mokytis gimtosios kalbos, taip pat lietuvių kalbos ir siekti jų galias atitinkančių ugdymosi rezultatų. Ugdymo planuose numatyti ugdymo proceso organizavimo ypatumai leidžia ugdymo planą lanksčiai pritaikyti mokyklos specifikai:

- Ugdymo procesas organizuojamas atsižvelgiant į tai, ar mokykloje įteisintas tautinės mažumos kalbos mokymas, ar mokymas tautinės mažumos kalba. Mokyklose, kuriose įteisintas *tautinės mažumos kalbos mokymas*, jos mokoma pagal gimtosios kalbos programą; kitų dalykų, išskyrus užsienio kalbos, mokoma lietuvių kalba; kai kurių pasirenkamųjų dalykų gali būti mokoma tautinės mažumos kalba. Mokyklose, kuriose *mokymas vyksta tautinės mažumos kalba*, pagrindinio, vidurinio ugdymo programos vykdomos *dvikalbio* ugdymo būdu: tautinės mažumos kalba ir lietuvių kalba. Kiekviena mokykla užtikrina teisės aktais nustatytą minimalų dalykų, kurių mokoma lietuvių kalba, skaičių.
- Įgyvendinant *pagrindinio* ugdymo programą nėra privaloma įvesti antrąją užsienio kalbą nuo 6 klasės mokyklose, klasėse, kuriose įteisintas mokymas tautinės mažumos kalba.
- Savaitinių pamokų skaičius tautinių mažumų mokyklose yra 2–3 pamokomis didesnis nei mokyklose, kuriose mokoma lietuvių kalba.
- Jei tėvai (globėjai, rūpintojai) ar mokiniai pageidauja lietuvių kalba mokytis daugiau dalykų, nei nustatyta teisės aktais, mokykla privalo užtikrinti pasirinktų dalykų mokymą valstybine kalba.
- *Brandos egzaminai*, išskyrus lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzaminą iki 2012 m., laikomi pagal vieną programą visose Lietuvos mokyklose. Nuo 2013 m. pagal vieną programą laikomas ir lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzaminas, tačiau besimokančių skirtingomis kalbomis mokinių rezultatai yra vertinami skirtingai. Numatytas pereinamasis laikotarpis, kol mokyklas baigs pagal suvienodintą lietuvių kalbos ir literatūros mokymosi programą pradėję mokytis penktokai, ir šiuo laikotarpiu diferencijuojamas šio dalyko brandos egzamino vertinimas. Mokinių, besimokančių tautinių mažumų kalbomis, darbams vertinant taikomi žemesni reikalavimai nei mokyklų lietuvių kalba mokiniams.

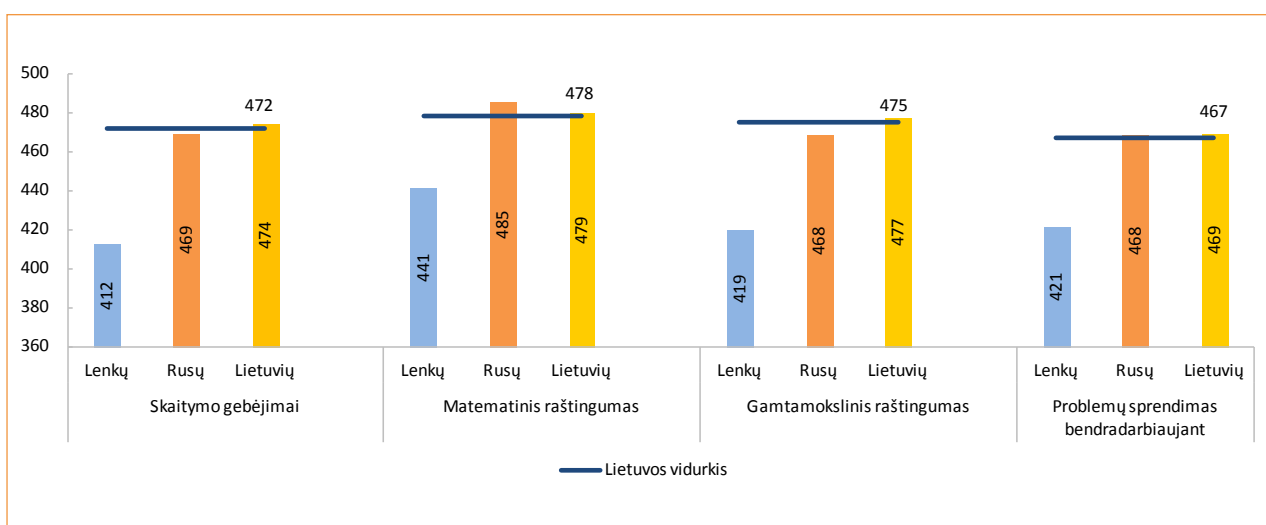
NMVA 2010–2018 m. vykdė ugdymo proceso planavimo ir organizavimo *išorinį vertinimą* mokyklose. Išorinio vertinimo rezultatai 25 mokyklose, kuriose įteisintas tautinės mažumos kalbos mokymas arba mokymas tautinės mažumos kalba, rodo, kad kai kuriose mokyklose, užuot sudarius galimybes geriau išmokti lietuvių kalbą, stiprinamas gimtosios kalbos dėstymas, skiriant papildomai valandų mokinių tėvų pageidavimu; nepanaudojamos ugdymui skirtos valandos mokytis dalykų lietuvių kalba, nes tam priešinasi mokinių tėvai.

Kokie tautinių mažumų mokinių ugdymosi rezultatai?

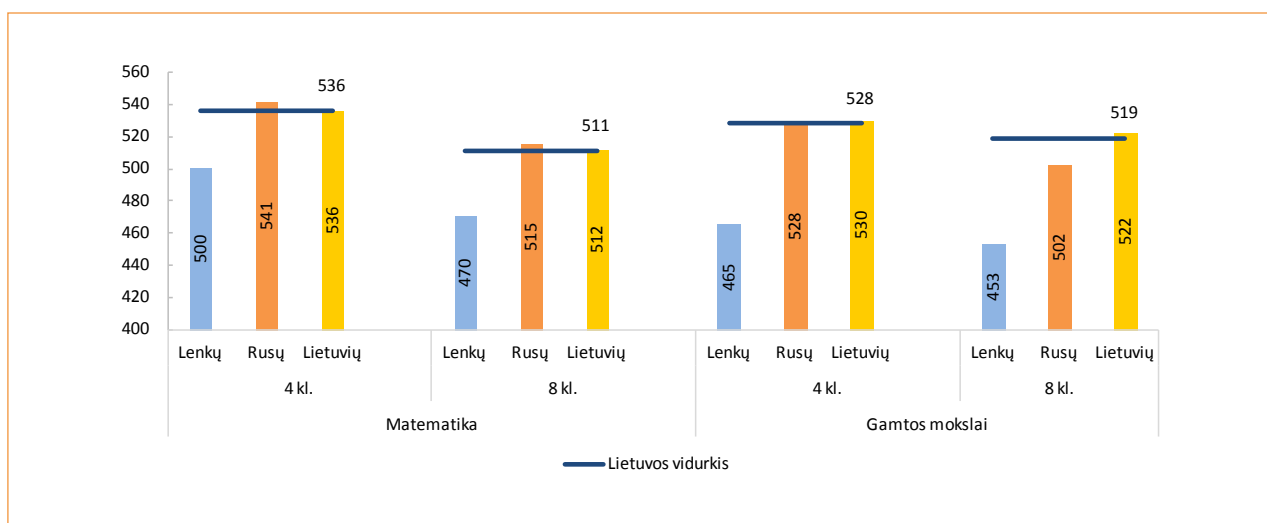
Tarptautinių tyrimų paskutinių ciklų rezultatai rodo, kad besimokančių lenkų kalba mokinių pasiekimai daugelyje sričių yra reikšmingai žemesni nei besimokančių rusų ir lietuvių kalbomis ir nei vidutiniškai šalyje. Tuo tarpu besimokančių rusų kalba – artimi besimokančių lietuvių kalba pasiekimams ir šalies vidurkiui arba net aukštesni už juos (30, 31 pav.). Pilietiškumo žinių ir supratimo srityje tautinių mažumų kalba besimokančių mokinių pasiekimai reikšmingai žemesni nei besimokančių lietuvių kalba (32 pav.).

Tarptautiniais tyrimais nustatytiems pasiekimų skirtumams gali turėti įtakos tai, kad didesnė dalis mokyklų, kuriose mokomasi lenkų kalba, yra kaimo vietovėse, o jose dėl prastesnio socialinio, ekonominio ir kultūrinio konteksto visų mokinių rezultatų vidurkis yra žemesnis. ŠVIS duomenimis, 2018 m. 41 proc. mokinių, besimokančių lenkų kalba, lankė mokyklas kaimo vietovėse, tuo tarpu kaimo vietovėse besimokančių rusų kalba buvo 2,5 proc., lietuvių kalba – 18 proc. Todėl ir finansinę ar kitokią pagalbą gaunančių mokinių dalis yra didesnė tarp tų, kurie mokosi lenkų kalba (19,4 proc.), nei tarp besimokančių rusų (9,6 proc.) ar lietuvių (12,9 proc.) kalba.

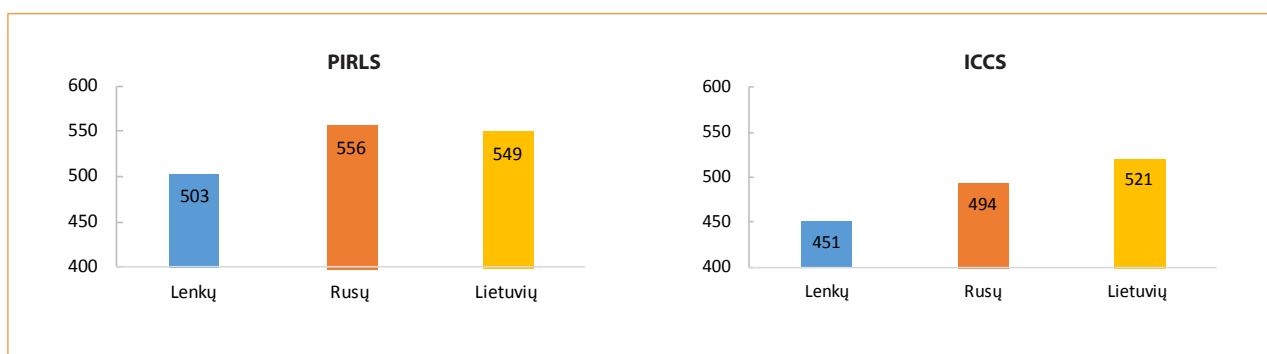
30 pav. Lietuvos penkiolikmečių pasiekimai (2015 m. PISA skalės taškais) pagal mokomąją kalbą

Duomenų šaltinis: PISA 2015 m. ataskaita

31 pav. Lietuvos mokinių pasiekimai (2015 m. TIMSS skalės taškais) pagal mokomąją kalbą

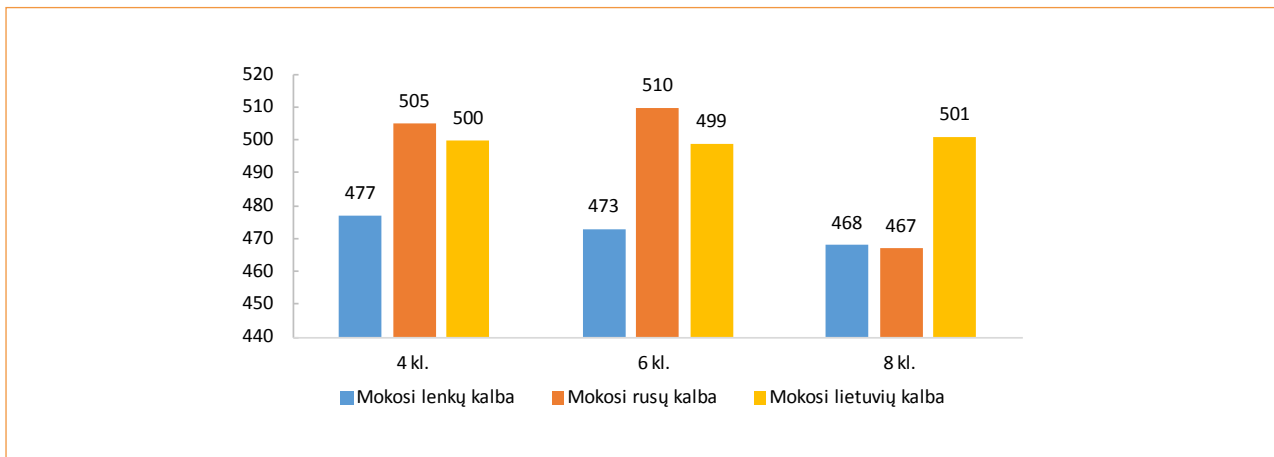
Duomenų šaltinis: TIMSS 2015 m. ataskaita

32 pav. 2016 m. tarptautinių PIRLS ir ICCS tyrimų rezultatai pagal mokomąją kalbą

Duomenų šaltinis: PIRLS, ICCS tyrimų ataskaitos

2017 m. nacionalinio mokinių pasiekimų patikrinimo (NMPP) duomenys taip pat rodo, kad žemesniųjų (4 ir 6) klasių lenkų kalba besimokančių mokinių pasiekimai yra statistiškai reikšmingai žemesni nei besimokančių rusų ir lietuvių kalbomis. Aštuntos klasės lenkų ir rusų kalba besimokančių mokinių pasiekimai jau yra panašūs, tačiau žemesni nei besimokančių lietuvių kalba (33 pav.). Lenkų kalba besimokantys 4 ir 8 kl. mokiniai visose vertintose srityse rečiau nei besimokantys lietuvių ir rusų kalbomis pasiekia aukštesnius mokymosi pasiekimų lygmenis ir daugelyje vertintų sričių dažniau pasiekia tik patenkinamą pasiekimų lygmenį arba nepasiekia net jo (34, 35 pav.).

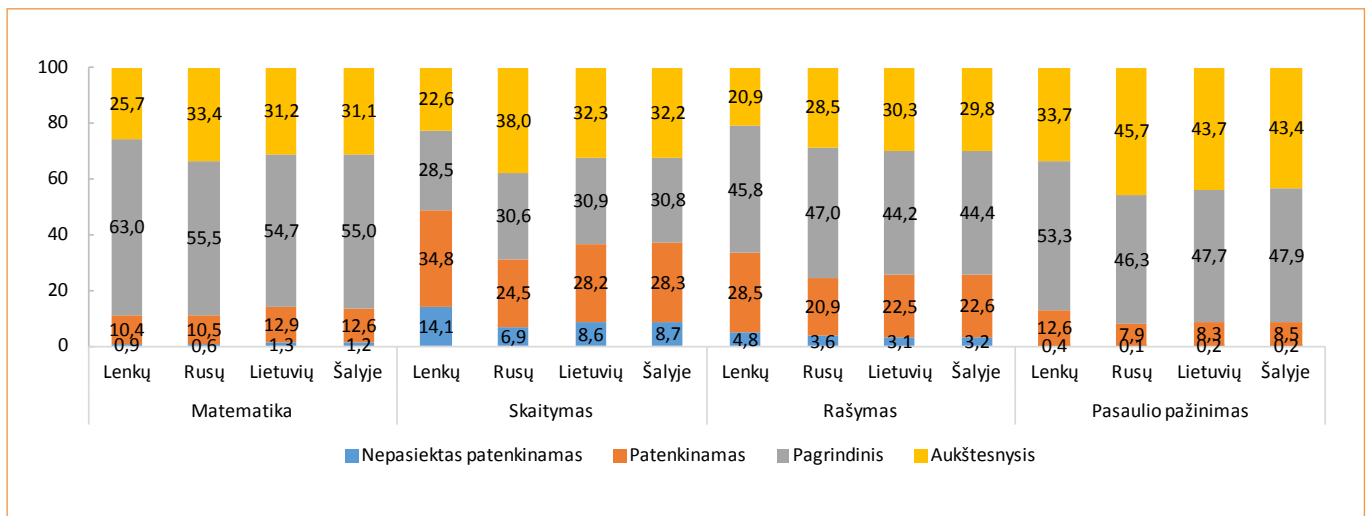
33 pav. NMPP apibendrintų 4, 6 ir 8 klasių mokinių mokymosi pasiekimų rodiklių vidurkiai* pagal mokomąją kalbą, 2017 m.

* Taikomos mokinių pasiekimų skalės, kurių 500 padala (balais) atitinka šalies atitinkamos ugdymo turinio srities NMPP rezultatų vidurkį, o visų šalies mokinių atitinkamos srities įvertinimų vidutinis kvadratinis nuokrypis lygus 100 balų. Mokinio apibendrintas pasiekimų rodiklis apskaičiuojamas pagal visų to mokinio atliktų NMPP 2017 testų rezultatus. Mokinio tam tikros ugdymo turinio srities pasiekimų rodiklis apskaičiuojamas tik pagal mokinio atlikto tos srities testo rezultatus.

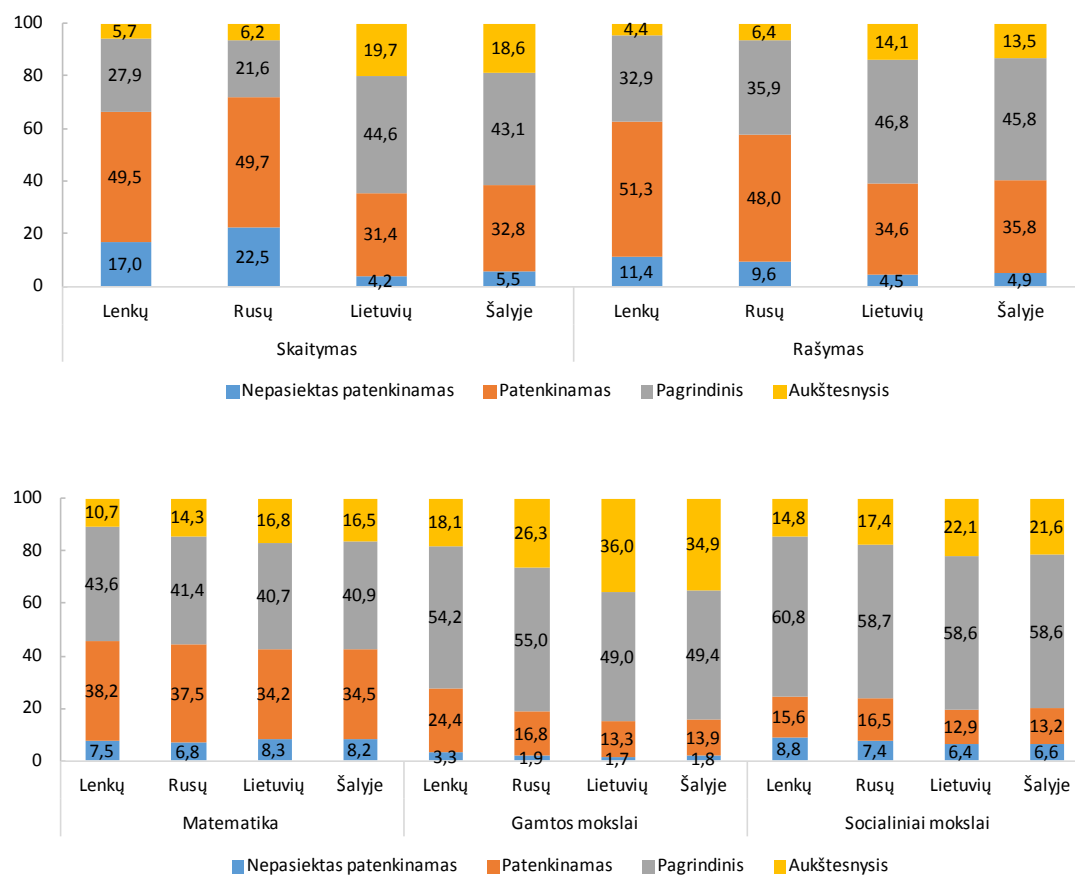
Duomenų šaltinis: 2017 m. Nacionalinio mokinių pasiekimų patikrinimo ataskaita, 2017

34 pav. 4 kl. mokinių dalis proc. pagal NMPP pasiekimų lygmenis ir mokomąją kalbą, 2017 m.

Duomenų šaltinis: NEC

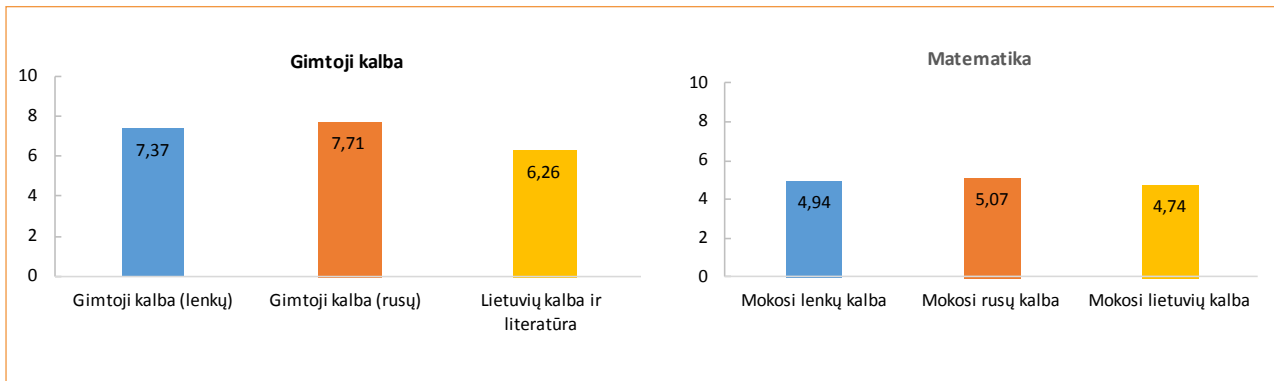
35 pav. 8 kl. mokinių dalis proc. pagal NMPP pasiekimų lygmenis, 2017 m.

Duomenų šaltinis: NEC

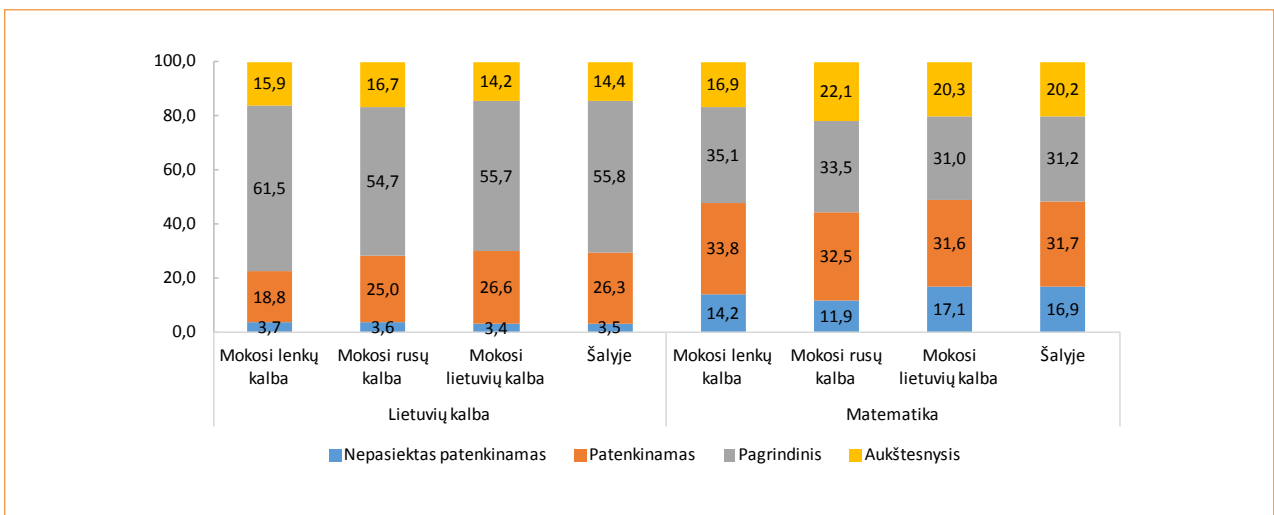
Pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo (PUPP) 2017 m. rezultatai atskleidžia priešingą NMPP ir tarptautinių tyrimų rezultatams vaizdą: tautinių mažumų (rusų ir lenkų) kalbomis besimokančių mokinių gimtosios kalbos, lietuvių kalbos ir matematikos rezultatai yra aukštesni nei besimokančių lietuvių kalba (36, 37 pav.).

36 pav. PUPP gimtosios kalbos ir matematikos įvertinimų vidurkiai (balais pagal 10 balų skalę) pagal mokomąją kalbą 2017 m.

Duomenų šaltinis: NEC

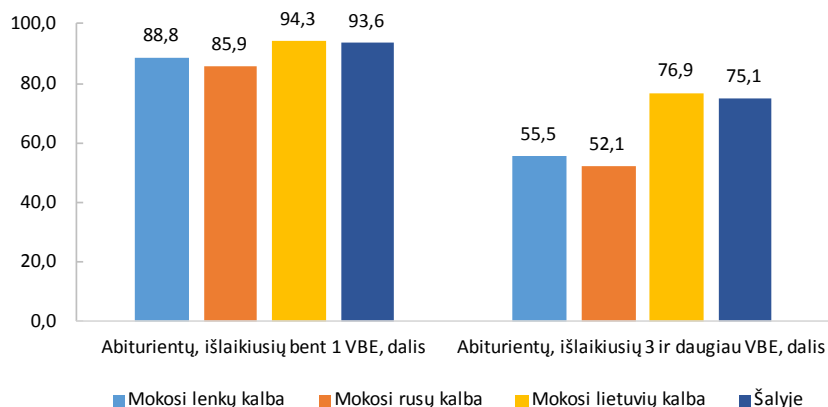
37 pav. Mokinių pasiskirstymas (proc.) pagal PUPP pasiekimų lygius ir mokomąją kalbą 2017 m.

Duomenų šaltinis: NEC

Tuo tarpu 2017 m. valstybinių brandos egzaminų (VBE) rezultatai atskleidžia, kad juos išlaiko mažesnė dalis besimokančiųjų tautinių mažumų (lenkų, rusų) kalbomis nei lietuvių kalba (38 pav.). Lietuvių kalbos ir literatūros VBE aukštesniais balais išlaiko didesnę dalį besimokančiųjų lietuvių nei tautinių mažumų (lenkų ar rusų) kalbomis, matematiką – besimokančiųjų rusų nei lietuvių ar lenkų kalbomis (39 pav.).

Visi mokiniai lietuvių kalbos ir literatūros egzamino metu atlieka vienodas užduotis, tačiau mažesni raštingumo ir stiliaus reikalavimai taikomi mokiniams, kurių mokyklose mokoma tautinių mažumų kalba. Šis vertinimo skirtumas numatytas tik pereinamuoju 2013–2020 metų laikotarpiu, todėl vertinimo kriterijai tautinių mažumų mokyklų mokiniams palaipsniui artėja prie bendrų reikalavimų. Paskutinį kartą (2017 m.) vertinimo kriterijai buvo koreguoti atsižvelgiant į pailgėjusį lietuvių kalbos mokymosi laiką (239 pamokos), palyginti su 2013 m., ir 2016 m. valstybinio brandos egzamino rezultatus, tačiau skirtumai tarp lietuvių ir nelietuvių kalba besimokusių abiturientų vertinimų išliko (9 lent.).

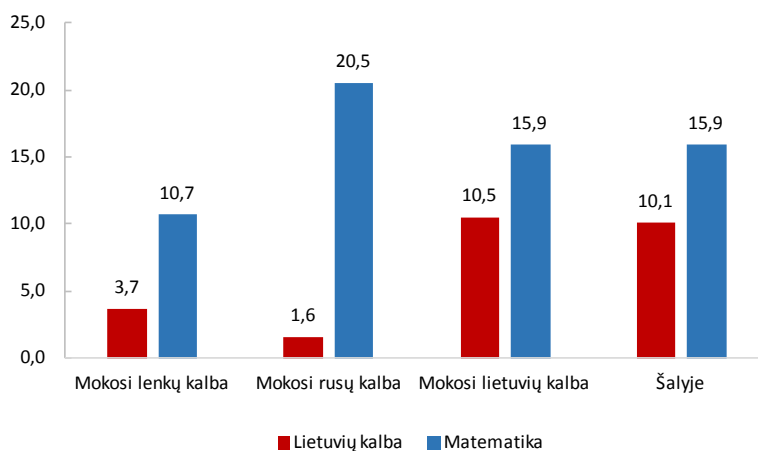
38 pav. Mokiinių dalis proc. pagal išlaikytą VBE skaičių ir mokomąją kalbą, 2017 m.

Duomenų šaltinis: NEC

9 lentelė. Maksimalus lietuvių kalbos egzamino klaidų skaičius, leidžiantis tikėtis teigiamo vertinimo

Iš mokyklų lietuvių mokomąją kalbą	Iš mokyklų tautinių mažumų mokomąją kalbą
6 gramatikos ir leksikos klaidos	14 gramatikos ir leksikos klaidų
12 rašymo klaidų	25 rašymo klaidos
14 skyrybos klaidų	14 skyrybos klaidų
20 teksto raiškos ir stiliaus klaidų 500 žodžių darbe	30 teksto raiškos, stiliaus ir loginių klaidų 500 žodžių darbe

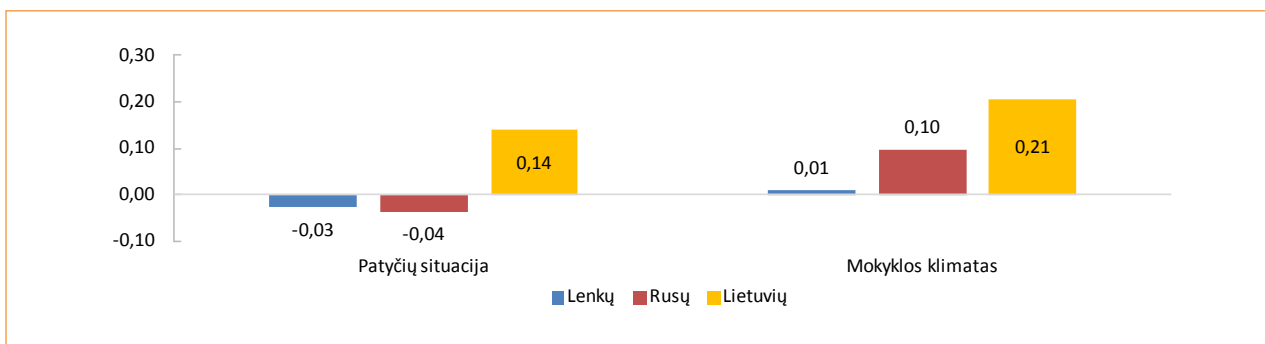
Šaltinis: Lietuvių kalbos ir literatūros valstybinio brandos egzamino užduoties vertinimo kriterijai, 2017

39 pav. Abiturientų, lietuvių kalbos ir matematikos VBE išlaikiusių aukščiausiais balais (86–100 balų), dalis proc. pagal mokomąją kalbą, 2017 m.

Duomenų šaltinis: NEC

2017 m. NMPP 4 klasių mokinių apklausos apie mokyklų klimatą ir patyčių situaciją mokyklose duomenys rodo, kad mokyklų lietuvių mokomąja kalba mokiniai labiau linkę manyti, kad jų mokyklų klimatas ir patyčių situacija yra geresnė nei vidutiniškai šalyje. Mokyklų lenkų ir rusų mokomosiomis kalbomis mokiniai mano, kad jų mokyklose patyčių šiek tiek daugiau, bet mokyklų klimatas – šiek tiek geresnis nei vidutiniškai šalyje (40 pav.). 8 klasių mokinių apklausos apie mokyklos kultūrą, savijautą ir patyčių situaciją duomenys parodė, kad mokyklų lenkų mokomąja kalba mokiniai savo mokyklų kultūrą vertina šiek tiek pozityviau nei mokyklų, kurių mokomoji kalba rusų ar lietuvių, mokiniai (41 pav.). Tačiau mokinių, besimokančių skirtingomis mokomosiomis kalbomis, vertinimų skirtumai yra nedideli (statistiškai nereikšmingi).

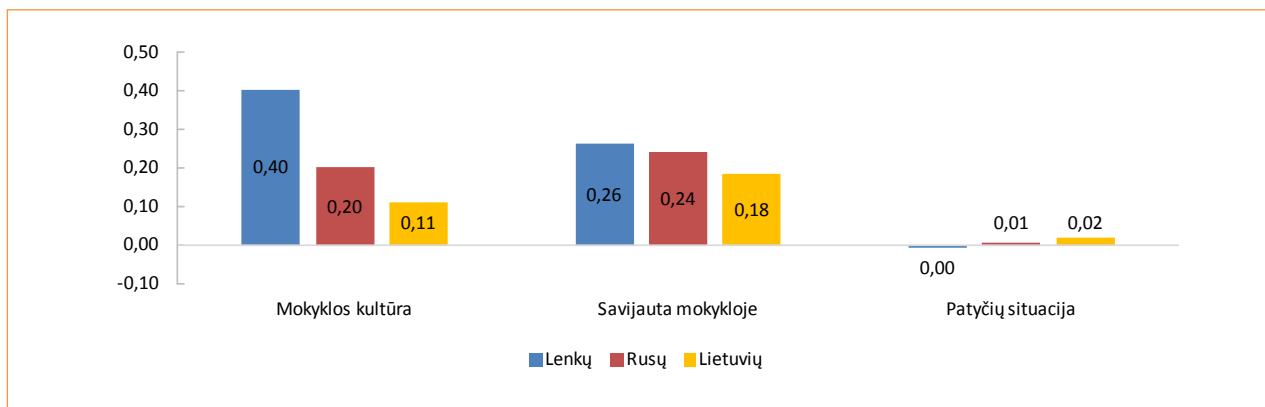
40 pav. 4 klasės mokinių standartizuotų mokyklos klimato ir patyčių situacijos vertinimo rodiklių vidurkiai* pagal mokyklos mokomąją kalbą

* Standartizuotais taškais.

Duomenų šaltinis: NEC

41 pav. 8 klasės mokinių standartizuotų mokyklos kultūros, savijautos mokykloje ir patyčių situacijos vertinimo rodiklių vidurkiai* pagal mokyklos mokomąją kalbą

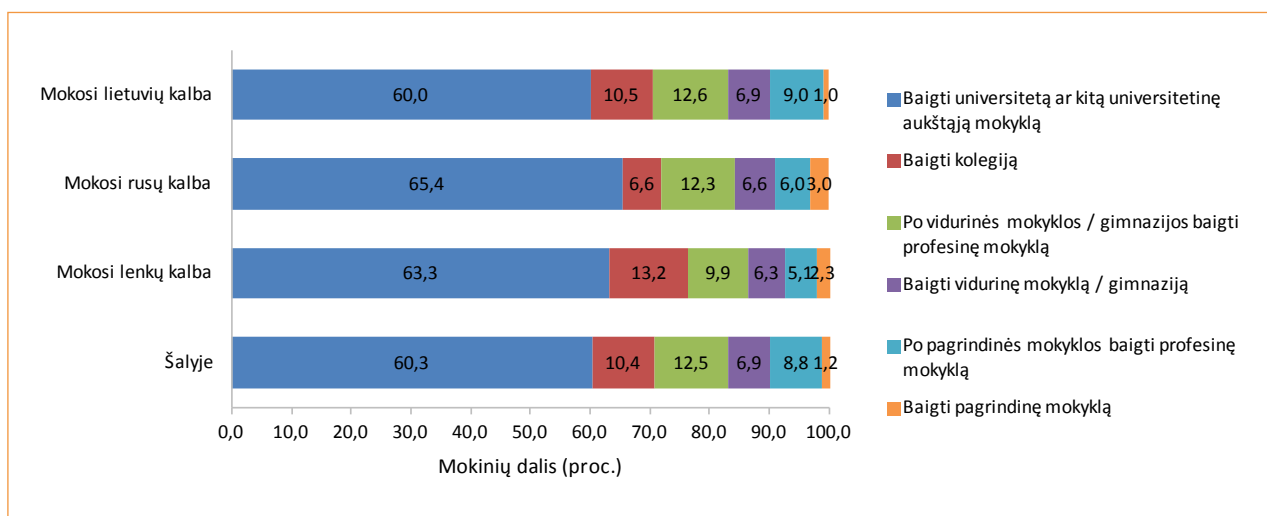

* Standartizuotais taškais.

Duomenų šaltinis: NEC

NMPP duomenys rodo, kad besimokančiųjų skirtingomis mokomosiomis kalbomis tolesnio išsilavinimo įgijimo lūkesčiai labai nesiskiria. Dauguma (du trečdaliai) lietuvių ir tautinių mažumų (lenkų ir rusų) kalbomis besimokančių mokinių ketina ateityje baigti universitetą ar kitą universitetinę aukštąją mokyklą, maždaug penktadalis – profesinio mokymo įstaigą (42 pav.).

42 pav. 8 kl. mokinių dalis proc. pagal tolesnio mokymosi ir išsilavinimo įgijimo lūkesčius ir mokomąją kalbą, 2017 m.

Duomenų šaltinis: NEC, NMPP rezultatai

Išanalizavus pastarųjų metų Lietuvos tautinių mažumų švietimo raidos tendencijas, galima daryti šias išvadas:

Teisinis švietimo reglamentavimas užtikrina tautinėms mažumoms galimybę mokytis gimtąja kalba. Lietuva įgyvendina tarptautinius ir nacionalinius įsipareigojimus tautinių mažumų teisių apsaugos srityje, sudarydama sąlygas tautinėms mažumoms mokytis gimtosios kalbos, gimtąja kalba ir išmokti valstybinę kalbą tiek, kad būtų galima sėkmingai dalyvauti šalies gyvenime.

Užtikrinamas pakankamas švietimo įstaigų prieinamumas. Teise mokytis tautinės mažumos kalba 2018 m. Lietuvoje naudojosi 36 tūkst. ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo mokinių. Nusistovėjęs švietimo įstaigų tinklas palengva kinta dėl besikeičiančių demografinių sąlygų tiek apskritai valstybėje, tiek tautinių mažumų gausiau gyvenamuose rajonuose.

Tautinių mažumų švietimo finansavimas yra geresnis nei vidutiniškai šalyje. Iki 2018 m. skiriant ugdymo proceso finansavimą iš mokinio krepšelio lėšų, kaip ir numatė teisės aktai, mokyklos tautinių mažumų kalbomis buvo finansuojamos geriau nei mokyklos lietuvių mokomąja kalba. Mokyklų steigėjų skiriamomis lėšomis ūkiui ir administravimui skirtingų tautinių mažumų mokyklų padėtis skyrėsi. Mažiausiai ūkio lėšų iš steigėjo gavo mokyklos rusų mokomąja kalba, o daugiausiai – mokyklos lenkų mokomąja kalba. Greta kitų priežasčių tai lėmė nesutvarkytas mokyklų lenkų mokomąja kalba tinklas.

Tautinių mažumų mokyklų aprūpinimas ugdymo priemonėmis skiriasi. Tautinių mažumų mokyklų aprūpinimas vadovėliais yra nepakankamas. Nors yra išleista vadovėlių tautinių mažumų kalbomis, tačiau jie seni, todėl ne visai atitinka dabartinį ugdymo turinį. Aprūpinimas skaitmeninėmis mokymo priemonėmis gerėja.

Švietimo pagalbos mokiniams teikimas yra nepakankamas. Švietimo pagalbos galimybės visos šalies mastu yra nepakankamos. Mokyklose tautinių mažumų kalbomis jos skiriasi – mokyklos rusų mokomąja kalba apsirūpinusios pagalbą teikiančiais specialistais kiek geriau nei vidutiniškai šalyje, o mokyklose lenkų mokomąja kalba ir įvairiakalbėse mokyklose mokiniams ši pagalba yra menkiau prieinama.

Pedagoginis personalas labai skiriasi pagal amžių ir kvalifikaciją. Švietimo įstaigose tautinių mažumų kalbomis matyti visai šaliai būdinga tendencija – trūkstant pedagogų, didėja neturinčių pedagogo kvalifikacijos asmenų (ypač ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo pakopose) ir aukštesnę kvalifikaciją įgijusių mokytojų dalis. Visoje šalyje ryškėjant pedagogų senėjimo tendencijai, mokyklose tautinių mažumų kalbomis artėjantį pedagogų dalykininkų trūkumą galima prognozuoti pagrindinio ir vidurinio ugdymo programose. Jose gana didelė dirbančių 60 metų ir vyresnių pedagogų dalis.

Matyti skirtingomis kalbomis besimokančių mokinių pasiekimų skirtumai. Tarptautiniuose tyrimuose dalyvavusių mokinių, besimokančių lenkų kalba, rezultatų vidurkis yra daug žemesnis nei besimokančių lietuvių ir rusų kalbomis. Tą patį liudija ir 2017 m. Nacionalinio mokinių pasiekimų patikrinimo duomenys – lenkų kalba besimokančių mokinių pasiekimai yra statistiškai reikšmingai žemesni nei besimokančių rusų ir lietuvių kalbomis. 2017 m. valstybinių brandos egzaminų rezultatai taip pat rodo, kad, nepaisant aukštesnių reikalavimų, lietuvių kalbos ir literatūros VBE aukštesniais balais išlaiko didesnę dalis besimokančiųjų lietuvių nei tautinių mažumų (lenkų ar rusų) kalbomis. Pasiekimų skirtumams gali turėti įtakos tai, kad didesnę dalis mokyklų, kuriose mokomasi lenkų kalba, yra kaimo vietovėse, o jose dėl prastesnio socialinio, ekonominio ir kultūrinio konteksto visų mokinių mokymosi rezultatų vidurkis yra žemesnis.

1. 2017 m. Nacionalinio mokinių pasiekimų patikrinimo ataskaita. Vilnius: Nacionalinis egzaminų centras, 2017.
2. Europos Tarybos tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencija, priimta 1995 m. vasario 1 d. Strasbūre.
3. Klimanskis S., Ivanauskas V., Kazėnas G., Keršanskas V., Legatas Š. Tautinės mažumos Lietuvoje: studija / Rytų Europos studijų centras. Vilnius, 2017, 75 p.
4. Kuzborska E. Teisinė tautinių mažumų padėtis Lietuvoje. Vilnius: Artprint, 2012, 99 p.
5. Lietuvių kalbos ir literatūros valstybinio brandos egzamino užduoties vertinimo kriterijai, 2017. Patvirtinta Nacionalinio egzaminų centro direktoriaus 2017 m. lapkričio 24 d. įsakymu Nr. (1.3)-VI-140. Prieiga internete: http://www.nec.lt/failai/7224_instrukcija_LKL_VBE_2018_11_24_galut.pdf.
6. Lietuvos Respublikos 2000 m. vasario 17 d. įstatymas Nr. VIII-1548 „Dėl Europos Tarybos tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencijos ratifikavimo“.
7. Lietuvos Respublikos Konstitucija, 1992.
8. Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. gruodžio 23 d. nutarimas Nr. XII-745 „Dėl Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijos patvirtinimo“.
9. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. rugpjūčio 10 d. įsakymas Nr. V-773 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 21:2017 „Mokykla, vykdanči bendrojo ugdymo programas. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ patvirtinimo“.
10. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2002 m. sausio 16 d. įsakymas Nr. 56 „Dėl Tautinių mažumų švietimo nuostatų“.
11. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. gegužės 10 d. įsakymas Nr. ISAK-814 „Dėl Lietuvos lenkų tautinės mažumos švietimo raidos strategijos patvirtinimo“.
12. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. spalio 14 d. įsakymas Nr. V-1856 „Dėl Ugdymo lietuvių kalba bendrojo ugdymo ir neformaliojo švietimo mokykloje tvarkos aprašo patvirtinimo“.
13. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Tautinių mažumų ir išeivijos departamento generalinio direktoriaus 2004 m. rugsėjo 20 d. įsakymas Nr. ISAK-1463/V-65 „Dėl Šeštadieninės ir sekmadieninės tautinių mažumų mokyklos sampratos patvirtinimo“.
14. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2018 m. rugsėjo 12 d. įsakymas Nr. V-758 „Dėl Neformaliojo vaikų švietimo lėšų skyrimo ir panaudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.
15. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas, Lietuvos Respublikos Seimo 2011 m. kovo 17 d. nutarimas Nr. XI-1281.
16. Lietuvos Respublikos tautinių mažumų įstatymas, Lietuvos Respublikos Seimo 1989 m. lapkričio 23 d. nutarimas Nr. XI-3412 (papildytas ir pakeistas Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo 1991 m. sausio 29 d. nutarimas Nr. I-1007).
17. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. birželio 27 d. nutarimas Nr. 785 „Dėl Mokinio krepšelio lėšų apskaičiavimo ir paskirstymo metodikos patvirtinimo“.
18. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. birželio 29 d. nutarimas Nr. 768 „Dėl Mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklių patvirtinimo“.
19. Mokyklų teikti duomenys apie įsigytus vadovėlius, mokymo priemones ir jiems skirtas lėšas 2013, 2004, 2015 m. Ataskaita. ŠMM, ITC, 2016.
20. NMVA 2018 m. atliktos 2014 m., 2016 m. ir 2018 m. savivaldybių biudžetų analizės duomenų bazė.
21. Tarptautinis matematikos ir gamtos mokslų tyrimas TIMSS 2015. Ataskaita. Matematika 4 klasė. Vilnius: Nacionalinis egzaminų centras, 2016.
22. Tarptautinis matematikos ir gamtos mokslų tyrimas TIMSS 2015. Ataskaita. Gamtos mokslai 4 klasė. Vilnius: Nacionalinis egzaminų centras, 2016.
23. Tarptautinis matematikos ir gamtos mokslų tyrimas TIMSS 2015. Ataskaita. Matematika 8 klasė. Vilnius: Nacionalinis egzaminų centras, 2016.
24. Tarptautinis matematikos ir gamtos mokslų tyrimas TIMSS 2015. Ataskaita. Gamtos mokslai 8 klasė. Vilnius: Nacionalinis egzaminų centras, 2016.
25. Tarptautinis penkiolikmečių tyrimas OECD PISA 2015. Ataskaita, 2016.
26. Tarptautinis pilietinio ugdymo ir pilietiškumo tyrimas ICCS 2016. Ataskaita, 2017.
27. Tarptautinis skaitymo gebėjimų tyrimas PIRLS 2016. Ataskaita, 2017.

Lietuvos tautinių mažumų švietimo būklės analizė

Dizainerė *Dalė Dubonienė*

Redagavo *Mimoza Kligienė*

Maketavo *Valdas Daraškevičius*

2018-12-10

Išleido Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras,
Geležinio Vilko g. 12, 03163 Vilnius

ISBN 978-9986-03-694-4 (Internetinis)

